

Toets PGO

Master SEN Fontys OSO

Meervoudig begripend lezen

*Getekend door (hoog)begaafde leerlingen
uit de onderzoeksgroep, groep zes, 2014.*

Naam: Josina Rens
Studentnummer: 2209858
E-mail: j.rens@student.fontys.nl
Onderwijsdomein: Leren

Lesplaats: Bergen op Zoom
Begeleider: Piet Koppejan
Datum: juni 2014

Hoofdstuk 4	Data analyse en resultaten	20
4.1.	De uitkomsten van de toetsing naar onderwijsbehoeften.	20
4.2.	De uitkomsten van de observatie van leerkrachtgedrag.	21
4.3.	De conclusies uit de data- analyse.	26
Hoofdstuk 5	Conclusies en waardering onderzoek	27
5.1.	Beantwoording van deelvraag 1 en conclusies.	27
5.1.1.	Onderwijsbehoeften en het handelen van de leerkracht.	27
5.1.2.	De leer- en persoonlijkheidseigenschappen en het handelen van de leerkracht.	28
5.2.	Beantwoording van deelvraag 2 en conclusies.	29
5.2.1.	De indicatoren en de versterking van de interpersoonlijke competentie.	29
5.3.	Beantwoording van de onderzoeksvraag en conclusies.	30
5.4.	Kritische reflectie op de methodologie.	31
5.5.	Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.	32
Hoofdstuk 6	Evaluatie en Reflectie	33
6.1.	De balans tussen denken en doen.	33
6.2.	Ontwikkeling van competenties.	34
6.3.	Reflectie en ontwikkeling van het onderzoek.	34
6.4.	Samenwerking met Critical Friends.	35
6.5.	De opbrengst.	35
Literatuurlijst		37
Bijlagen		39
1.	De aangepaste verwerkingsopdrachten.	39
2.	De toetsingslijst.	50
3.	Het observatieschema.	52
4.	Integratiematrix Bloom en Gardner (2002).	55

Samenvatting

Dit onderzoek geeft antwoord op welke wijze de onderzoeker aansluit bij het niveau van de (hoog)begaafde leerlingen in groep zes op het gebied van begrijpend lezen. De huidige manier van lesgeven sluit niet aan bij de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerlingen, waardoor zij onvoldoende op eigen niveau tot leren komen.

De volgende onderzoeksvraag wordt in dit onderzoek beantwoordt:

Hoe kan ik als leerkracht de begrijpend leeslessen in groep zes effectief inrichten, opdat ik aansluit bij de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerlingen, teneinde de (hoog)begaafde leerlingen op eigen niveau tot leren komen en ik mij interpersoonlijk competent versterk?

Uit het onderzoek blijkt dat aangepaste verwerkingsopdrachten, aansluitend bij de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerlingen, een positief effect hebben bij het tot leren komen op eigen niveau. Daarbij is het belangrijk rekening te houden met de psychologische basisbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen, omdat een balans in relatie, autonomie en competentie ervoor zorgt dat de (hoog)begaafde leerlingen zich maximaal kunnen ontplooien.

De psychologische basisbehoeften zijn ook belangrijk bij het verbeteren van de interpersoonlijke competentie van de onderzoeker. Waarbij relatie, autonomie en competentie in verbinding komen te staan met veiligheid, stimulering van communicatie en ingaan op diversiteit.

Tijdens het actieonderzoek wordt de Integratiematrix van Bloom en Gardner (2002) ingezet als middel, om de aangepaste verwerkingsopdrachten aan te reiken aan de (hoog)begaafde leerlingen. Nu blijkt dat de aangepaste verwerkingsopdrachten een positief effect hebben bij het tot leren komen op eigen niveau, kan de Integratiematrix door alle onderwijsprofessionals ingezet worden. Het stimuleren van het tot leren komen van (hoog)begaafde leerlingen vindt op deze manier plaats binnen een bredere context.

Josina Rens

Inleiding

Sinds augustus 2013 ben ik werkzaam op de Rooms- Katholieke basisschool in Noord- West Brabant. De groep zes waaraan ik les geef, bestaat uit zesentwintig leerlingen en drie ervan zijn (hoog)begaafd.

Na het volgen van de modules (hoog)begaafdheid, behorende bij de Master Special Educational Needs opleiding (Master SEN) (2012-2014), heb ik de overtuiging om aanpassingen uit te voeren in het onderwijsaanbod om aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van (hoog)begaafde leerlingen. Ik vraag me af hoe ik die aansluiting ga maken. Wat zorgt ervoor dat de (hoog)begaafde leerlingen op eigen niveau uitgedaagd worden en tot leren komen? Welke aanpassingen op het gebied van begrijpend leesonderwijs zijn nodig om te komen tot een effectieve begrijpend leesles aan (hoog)begaafde leerlingen? Deze twee vragen sturen en beïnvloeden mij om de begrijpend leeslessen aan te passen aan de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen en is daardoor vanuit de onderwijskundige relevantie de moeite waard om te onderzoeken.

Door het volgen van modules behorende bij de Master SEN opleiding, ben ik me ervan bewust geworden dat alle leerlingen verschillende onderwijsbehoeften hebben. Daarom vind ik het van essentieel belang dat ook (hoog)begaafde leerlingen de kans krijgen zich maximaal te kunnen ontplooien. Dat zij zich bewust worden van hun kunnen en daar mee om leren gaan, zodat zij zelfstandig gebruik kunnen maken van hun mogelijkheden en talenten in de maatschappij. Diekstra (2003) stelt dat leerlingen recht hebben op ongelijke behandeling in opvoeding en onderwijs, zodat zij gelijke kansen krijgen om zich naar hun mogelijkheden en talenten te ontplooien.

De intentie van het onderzoek is om samen met de (hoog)begaafde leerlingen tot effectief begrijpend leesonderwijs te komen, waarbij gecommuniceerd wordt om aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van deze (hoog)begaafde leerlingen, teneinde zij zich op eigen niveau ontwikkelen en tot leren komen. Met de droom medecollega's bewust te maken en te enthousiasmeren om aan te sluiten bij de behoeften en eigenschappen van hun (hoog)begaafde leerlingen.

Veel leesplezier.

Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling.

1.1. De aanleiding en de probleemstelling van het onderzoek.

Het onderzoek richt zich op het bieden van effectief begrijpend leesonderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen. Ik heb gekozen voor begrijpend lezen, daar het mijn interesse heeft. Het is een complex vak en het begrijpen van wat de leerling leest is eveneens bij andere vakken in het onderwijs relevant met als gevolg dat het begrijpend leesonderwijs een maatschappelijke relevantie kent. Het lesgeven in begrijpend lezen kan op veel manieren. Persoonlijk heb ik in de praktijk gedifferentieerd met zowel drie niveaus in instructie als met drie niveaus in lesinhoud. Tevens heb ik de leerlingen klassikaal en coöperatief les gegeven. Echter heb ik nog geen rekening kunnen houden met de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerlingen in groep zes. In de inleiding heb ik al aangegeven dat ik het belangrijk vind dat (hoog)begaafde leerlingen hun mogelijkheden en talenten kunnen ontplooien. Termeer (2011) stelt dat voor (hoog)begaafde leerlingen het niveau van aanbod in het reguliere onderwijs te eenvoudig is en niet aansluit op de onderwijsbehoeften en de leer- en persoonlijkheidseigenschappen. Met als gevolg dat (hoog)begaafde leerlingen te weinig uitgedaagd worden, waardoor zij blijven presteren in plaats van leren. Dit betekent dat de leerkracht aanpassingen in het onderwijs moet uitvoeren om de (hoog)begaafde leerlingen uit te dagen. De mogelijkheid tot maximale ontplooiing kan alleen als daar tijd en ruimte voor wordt geboden. Die tijd en ruimte heb ik als leerkracht van groep zes vooralsnog niet kunnen bieden, vanwege mijn onwetendheid rondom (hoog)begaafdheid. Tijdens het onderzoek wil ik tijd en ruimte vrij maken voor uitdaging aan de (hoog)begaafde leerlingen, middels compacten en verrijken van lesstof.

1.2. Mijn persoonlijk ontwikkelingsplan en de intentie van het onderzoek.

Vanuit leerkrachtgedrag in combinatie met mijn interpersoonlijk functioneren (Persoonlijk Ontwikkel Plan, 2012) vind ik interactie in de praktijk van essentieel belang. De (hoog)begaafde leerlingen bieden mij inzicht in mijn leerkrachtgedrag en in de lesinhoud, doordat zij tijdens interactiemomenten aangeven wat ik in hun beleving beheers of kan verbeteren. Dit om meer aansluiting te vinden bij hun onderwijsbehoeften en hun specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen. Ik ben in de veronderstelling, dat tijdens dit onderzoek, interactie voor effectief begrijpend leesonderwijs kan zorgen met betrekking tot de (hoog)begaafde leerlingen.

Ik bedoel met ‘effectief’ de gespreksvoering met (hoog)begaafde leerlingen en de afstemming op hun onderwijsbehoeften en leer- en persoonlijkheidseigenschappen, waardoor zij uitgedaagd worden om op eigen niveau tot leren te komen.

1.3. De onderzoeksvraag en de deelvragen.

Hoe kan ik als leerkracht de begrijpend leeslessen in groep zes effectief inrichten, opdat ik aansluit bij de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerlingen, teneinde de (hoog)begaafde leerlingen op eigen niveau tot leren komen en ik mij interpersoonlijk competent versterk?

1. Welke onderwijsbehoeften en specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen hebben de (hoog)begaafde leerlingen en welk handelen van de leerkracht zorgt ervoor dat de (hoog)begaafde leerlingen effectief en op eigen niveau tot leren komen?
2. Welke indicatoren van de interpersoonlijke competentie komen aan bod en hoe handelt de onderzoeker om de interpersoonlijke competentie te versterken?

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader.

2.1.1. De onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen.

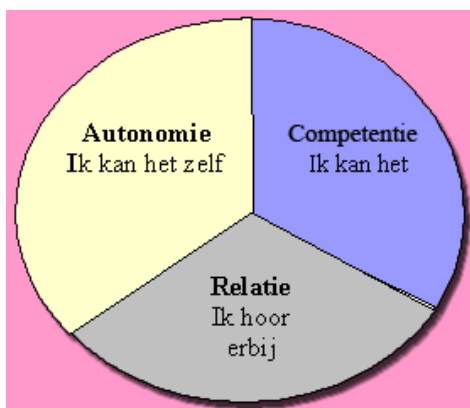
Voor het onderzoek is het belangrijk om de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen in kaart te brengen. Zo weet de onderzoeker in de praktijk te handelen naar wat de (hoog)begaafde leerlingen nodig hebben om tot leren te komen.

Pameijer, Van Beukering & De Lange (2009) stellen dat onderwijsbehoeften aangeven wat een (hoog)begaafde leerling nodig heeft om onderwijsdoelen te bereiken en dat onderwijsbehoeften aanknopingspunten bieden voor het handelen van de leerkracht, de omgeving tussen groepsgenoten en de inrichting van de leeromgeving.

Om de onderwijsbehoeften vanuit de praktijk concreet in beeld te brengen en om het onderzoek meetbaar te maken, hebben er enkele gesprekken plaatsgevonden met de (hoog)begaafde leerlingen uit de onderzoeksgroep voorafgaande aan het eigenlijke onderzoekstraject. Er is een vragenlijst over begrijpend leesonderwijs afgenomen, waarin de (hoog)begaafde leerlingen aangeven welk leerkrachtgedrag zij fijn vinden en wat anders kan. Tevens geven zij aan hoe een ideale les begrijpend lezen eruit ziet met betrekking tot de leeromgeving. Hieruit blijkt dat de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen bestaan uit een leerkracht die voor motivatie kan zorgen, tijd geeft om na te denken over een antwoord, vertelt dat fouten maken mag, tijd geeft om een fout antwoord te verbeteren, enthousiasme laat zien en de leerlingen breed laat nadenken over het onderwerp om het te relativiseren. Eveneens geven de leerlingen aan dat er behoefte aan instructie is die vijf tot tien minuten duurt, een verwerking van de opdrachten die vijftien tot twintig minuten duurt en een afsluiting van de les die vijf tot tien minuten duurt. De (hoog)begaafde leerlingen hebben behoefte aan samenwerking en uitdaging, middels een digitale, leerzame, spelende, actieve, kleurrijke, creatieve, afwisselende en positieve leeromgeving.

Voor de onderzoeker is het aansluiten bij de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen een doel om de (hoog)begaafde leerlingen tot leren te laten komen. Tijdens het onderzoek gaat de onderzoeker in op het handelen naar de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen met betrekking tot compacten en verrijken om aan te sluiten bij het niveau van de (hoog)begaafde leerlingen.

2.1.2. De psychologische basisbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen.

Figuur 2.1: Overgenomen van *De behoefte aan relatie, competentie en autonomie* (2012), van L. Stevens. Geraadpleegd op 28 januari 2014. Achterhaling van <http://hetkind.org/2012/11/25/over-het-werk-van-luc-stevens-de-behoefte-aan-relatie-competentie-en-autonomie/>

Stevens (2012) stelt dat ieder mens behoefte heeft aan de psychologische basisbehoeften. Ieder mens is gebouwd om zichzelf te ontwikkelen en heeft een natuurlijke behoefte aan relatie, autonomie en competentie. Hieronder staan de drie psychologische basisbehoeften gekoppeld aan de behoeften van de(hoog)begaafde leerlingen in de praktijk en de indicatoren behorende bij de interpersoonlijke competentie van de onderzoeker. Om het onderzoek meetbaar te maken is het van belang om vast te stellen aan welke indicatoren de onderzoeker gaat werken.

Relatie: Stevens (2012) stelt dat kinderen behoefte hebben aan relatie, zowel met hun leerkrachten als met andere kinderen. Kinderen willen het gevoel hebben erbij te horen en deel uit te maken van een gemeenschap. De psychologische basisbehoefte relatie is bij de (hoog)begaafde leerlingen in de praktijk zichtbaar in de behoefte aan een leerkracht die positief en enthousiast feedback geeft en ruimte biedt voor meningen en samenwerken. De indicator waar de onderzoekende leerkracht aan gaat werken is de veiligheid in de groep, waar plus- en verbeterpunten worden aangegeven door communicatie met de (hoog)begaafde leerlingen.

Competentie: Stevens (2012) stelt dat kinderen willen laten zien wat zij kunnen en zichzelf als nuttig willen ervaren. Het vraagt uitdaging en kan alleen als het onderwijs is afgestemd op de mogelijkheden en (basis)behoeften van de leerling. De psychologische basisbehoefte competentie is in de praktijk met betrekking tot de (hoog)begaafde leerlingen zichtbaar in de onderwijsbehoefte aan uitdaging betreffende een digitale, leerzame, spelende, actieve, kleurrijke, creatieve en afwisselende leeromgeving waarbij zij mogen samenwerken (zie paragraaf 2.1.1). De indicator waar de onderzoeker aan gaat werken is ruimte bieden voor uitdaging, middels compacten en verrijken, om zo in te spelen op de diversiteit in de groep (zie paragraaf 2.2).

Autonomie: Stevens (2012) stelt dat autonomie verwijst naar het gevoel om onafhankelijk te zijn. Kinderen willen het gevoel hebben de dingen zelf te kunnen doen. Zelf kunnen beslissen en zelf keuzes maken. Dat kan alleen in een omgeving waarin de eigenheid van het kind gerespecteerd wordt. De psychologische basisbehoefte autonomie is in de praktijk zichtbaar bij de (hoog)begaafde leerlingen door de behoefte aan samenwerking tijdens uitdagende werkvormen (zie paragraaf 2.1.1). De (hoog)begaafde leerlingen willen laten zien dat zij, door samen te werken met een klasgenoot aan uitdagende werkvormen, tot leren komen. De indicator waar de onderzoeker aan gaat werken is het geven van verantwoordelijkheid door zich op te stellen als coach, zodat de (hoog)begaafde leerlingen daadwerkelijk een gevoel van onafhankelijkheid/ zelfverantwoording gaan ervaren.

Vanuit de onderzoeksvraag is het essentieel om als onderzoeker aan te sluiten bij de psychologische basisbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen, om zo de leerlingen op eigen niveau tot leren te laten komen. Zij hebben de balans tussen relatie, autonomie en competentie nodig om zich maximaal te kunnen ontplooiën. Met als doel dat zij zich bewust worden van hun mogelijkheden en talenten en daarmee om leren gaan.

2.1.3. De (hoog)begaafde leerlingen met hun specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen.

Drent en Van Gerven (2002) en Weterings- Helmons (2013) stellen dat (hoog)begaafde leerlingen specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen hebben. Leereigenschappen verklaren de manier van leren en de leerbehoeften. Hoe hoger de intelligentie, des te duidelijker komen de eigenschappen in combinatie met elkaar voor.

Persoonlijkheidseigenschappen verklaren het ‘zijn’ van een persoon. Ze beschikken over een toegevoegde waarde aan leereigenschappen en zijn van invloed op de leerontwikkeling. Zowel leer- als persoonlijkheidseigenschappen zijn concreet waarneembaar. Het gaat om combinaties van in sterke mate voorkomend gedrag. Zo stellen Van Gerven en Drent (2000, 2007) dat (hoog)begaafde leerlingen kunnen beschikken over een hoog leertempo, waarbij ze snel van begrip zijn en grote denk- en leerstappen maken. Ze tonen een brede algemene kennis, denken buiten de reguliere kaders, zoeken naar uitdaging, passen verworven kennis goed toe, nemen scherp waar en bezitten een goed geheugen. Ze beschikken over een groot probleemoplossend en een groot analyserend vermogen. Ze zijn nieuwsgierig, tonen een brede en diepgaande algemene interesse en vragen door. Eveneens zijn ze verbaal sterk, geestelijk vroegrijp, zoeken ontwikkelingsgelijken in oudere kinderen, zijn perfectionistisch ingesteld en vallen op door een origineel gevoel voor humor. Ze beheersen een creatief denkvermogen, bezitten een groot doorzettingsvermogen bij uitdaging en zijn dan geconcentreerd, willen autonoom handelen, bevragen regels en tradities en zijn in staat tot zelfreflectie.

Veel van de leer- en persoonlijkheidseigenschappen zijn voor de onderzoeker herkenbaar in de drie (hoog)begaafde leerlingen binnen de onderzoeksgroep.

Na alleen herkenning van gecombineerd gedrag kan niet uitgegaan worden van een (hoog)begaafde leerling. Er is eveneens meting nodig met bijvoorbeeld het Didactisch Handelingsprotocol (Hoog)begaafdheid (DHH) van Van Gerven en Drent (2003) of een IQ test ter bevestiging van (mogelijke) (hoog)begaafdheid. In de praktijk maakt de onderzoeker in samenwerking met collega's gebruik van het DHH. Voor alle drie de (hoog)begaafde leerlingen binnen de onderzoeksgroep is het DHH doorlopen.

Voor de onderzoeker zijn de leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerlingen relevant om met betrekking tot de interpersoonlijke competentie aansluiting te vinden in de praktijk, waar ingegaan wordt op diversiteit. De verwerkingsopdrachten bij begrijpend lezen worden voor de (hoog)begaafde leerlingen, om aan te sluiten bij de diversiteit in de groep, afgestemd op de drie hoogste niveaus van Bloom (2009).

2.2. *De Taxonomie van Bloom en de Meervoudige Intelligenties van Gardner voor effectief begripend leesonderwijs voor de (hoog)begaafde leerlingen.*

Termeer (2009) stelt dat verrijking een noodzakelijke voorwaarde is voor het leerproces van (hoog)begaafde leerlingen. Door verrijking toe te passen kunnen de (hoog)begaafde leerlingen zich ontplooien en hun mogelijkheden benutten. Drent (2002) stelt dat een combinatie van compacting en verrijking in Nederland de meest gangbare aanpak is voor (hoog)begaafde leerlingen in het basisonderwijs. Drent (2002) stelt eveneens dat basisscholen (hoog)begaafde leerlingen een meerwaarde moeten bieden ten opzichte van het reguliere leerstofaanbod. Deze meerwaarde kan geboden worden door het aanbieden van verrijkingsstof of het aanbieden van vakken of onderwerpen die normaal gesproken geen deel uitmaken van het reguliere leerstofaanbod in de tijd die vrijkomt door het compacten van de leerstof. In tegenstelling tot Drent (2002) gaat Bloom (2009) uit van aanpassingen in het reguliere leerstofaanbod in plaats van de leerling met andere vakken te laten werken. Drent en Bloom zijn er beiden van overtuigd dat (hoog)begaafde leerlingen meer uitdaging nodig hebben. De onderzoeker sluit zich bij deze overtuiging aan.

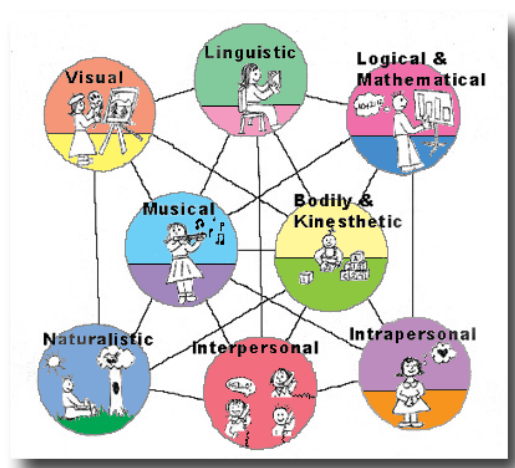
Figuur 2.2: Overgenomen van *De Taxonomie van Bloom* (2009), van Bloom.
Geraadpleegd in december 2013. Achterhaling van <http://www.inez-tc.nl/bloom>

Uit paragraaf 2.1.3. is gebleken dat de onderzoeker kiest om uit te gaan van de drie hoogste treden van de Taxonomie van Bloom (2009). De Taxonomie is een middel voor de onderzoeker om verrijking aan de (hoog)begaafde leerlingen te bieden, waarbij zij tot hogere denkvaardigheden gestimuleerd worden mits er voor hen ingegaan wordt op de drie hoogste treden van de Taxonomie van Bloom (2009), namelijk: analyseren (begrijpen van de verschillende onderdelen en relaties leggen tussen de onderdelen), synthetiseren/

samenvoegen (creëren van originele gedachten, ideeën of producten) en evalueren (beoordelen van het geanalyseerde) (zie *Figuur 2.2*). Ahlers en Brouwer (2011) stellen dat de drie hoogste treden van de Taxonomie van Bloom (2009) ingezet kunnen worden om opdrachten moeilijker of complexer, dus uitdagender te maken, waardoor (hoog)begaafde leerlingen tot leren komen. Eyre (2007) stelt ‘a focus on Bloom’s taxonomy may help in planning more effectively for higher levels of thinking’, wat betekent dat de Taxonomie van Bloom kan helpen om op een hoger niveau van denken te komen.

De Taxonomie van Bloom (2009) doet een beroep op de voorbereidende tijd en de creativiteit van de onderzoeker, de verwerkingsopdrachten voor de (hoog)begaafde leerlingen staan namelijk nergens beschreven.

Door met de (hoog)begaafde leerlingen te communiceren over de aangepaste verwerkingsopdrachten, waarbij ingegaan wordt op diversiteit van de leerlingen in de groep en de (hoog)begaafde leerlingen zich veilig en onafhankelijk/zelfverantwoordelijk voelen, werkt de onderzoekende leerkracht aan de indicatoren van de interpersoonlijke competentie.

Figuur 2.3: Overgenomen van *Meervoudige intelligenties van Gardner* (2009), van H. Gardner. Geraadpleegd in december 2013. Achterhaling van <http://burgerschapcynthia.blogspot.nl/2012/05/meervoudige-intelligentie-howard.html#!/2012/05/meervoudige-intelligentie-howard.html>

In combinatie met de drie hoogste treden van de Taxonomie van Bloom (2009) maakt de onderzoeker gebruik van drie van de acht Meervoudige Intelligenties van Gardner (2009) (zie *Figuur 2.3*). Termeer (2003) stelt dat de Meervoudige Intelligenties van Gardner (2009) naast de Taxonomie van Bloom (2009) ook geschikt zijn voor verrijkingstaken. Gardner (2009) stelt dat iedere leerling intelligent is op zijn eigen specifieke manier.

De drie intelligenties tijdens dit onderzoek sluiten aan bij de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen in uitdaging (zie paragraaf 2.1.1).

De eerste intelligentie, *de visueel- ruimtelijke*, sluit bij de onderwijsbehoeften naar uitdaging aan doordat het een digitale, leerzame, actieve, kleurrijke, creatieve en afwisselende leeromgeving stimuleert. De (hoog)begaafde leerlingen nemen namelijk waar in beelden en kleuren, tekenen graag en gebruiken grafieken, experimenteren en ontwerpen.

De tweede intelligentie, *de lichamelijk- kinesthetische*, sluit bij de onderwijsbehoeften naar uitdaging aan doordat het een leerzame, spelende, actieve, creatieve en afwisselende leeromgeving stimuleert. De (hoog)begaafde leerlingen houden van beweging en maken gebruik van de fijne en grove motoriek. Ze zijn snel in lichamelijk contact, leren door doen en spelen en knutselen en sleutelen graag.

De derde intelligentie, *de interpersoonlijke*, sluit bij de onderwijsbehoefte naar uitdaging aan doordat het een leerzame en afwisselende leeromgeving stimuleert. Tevens sluit de onderwijsbehoefte naar samenwerken bij deze intelligentie aan. De (hoog)begaafde leerlingen uit de onderzoeksgroep voelen zich prettig in contact met mensen, voelen anderen aan, werken graag samen en zijn bereid om te helpen.

Voor de onderzoeker betekent de inzet van de Taxonomie van Bloom (2009) en de Meervoudige Intelligenties van Gardner (2009) dat de vaste methode voor de (hoog)begaafde leerlingen tot op zekere hoogte losgelaten wordt. Hiermee wordt bedoeld dat het doel en de onderwerpen uit de methode Nieuwsbegrip, Tekst verwerken en CITO hulpboek begrijpend lezen aan bod blijven komen, maar dat de verwerkingen aangepast worden door te compacten en te verrijken met Bloom (2009) en Gardner (2009). Termeer (2003) stelt over de combinatie Bloom (2009) en Gardner (2009) dat praktijk uitwijst dat het leerrendement voor (hoog)begaafde leerlingen groter wordt. Het resultaat is dat kennis meer betekenis krijgt voor de (hoog)begaafde leerling en dat die kennis daardoor ook eerder als ‘nuttig’ ervaren zal worden.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie.

3.1. Onderzoeksstrategie.

De onderzoeksstrategie bestaat uit een actieonderzoek. Schuman (2009) stelt dat een actieonderzoek geschikt is voor professionals die de eigen beroepspraktijk willen onderzoeken met het doel deze te verbeteren of te vernieuwen. De uitspraak van Schuman gekoppeld aan het doel van het onderzoek en de onderzoeksvraag, maakt wat ik wil onderzoeken:

Hoe kan ik als leerkracht de begrijpend leeslessen in groep zes effectief inrichten, opdat ik aansluit bij de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerlingen, teneinde de (hoog)begaafde leerlingen op eigen niveau tot leren komen en ik mij interpersoonlijk competent versterk?

3.2. Onderzoeksparadigma.

Bij dit actieonderzoek, waarbij het vooral gaat om het menselijk handelen gericht op toekomstig resultaat, past het interpretatieve paradigma. Volgens Boeije (2005) begint interpretatief onderzoek bij de ervaringen van de deelnemers. In dit onderzoek zijn de deelnemers; de (hoog)begaafde leerlingen uit groep zes en de onderzoeker. De ervaringen, dat zijn de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen, zijn bekend bij de onderzoeker middels vooronderzoek. Boeije (2005) stelt dat vervolgens de onderzoeker zijn theorie als het ware al onderzoekende ontwerpt in samenspraak met de mensen met wie hij samenwerkt. En liefst in de woorden van de mensen waarover het onderzoek gaat. Al onderzoekende, door in gesprek te gaan met de (hoog)begaafde leerlingen, is de onderzoeker erachter gekomen dat het werken met Bloom (2009) en Gardner (2009) een oplossing zou kunnen zijn om effectief begrijpend leesonderwijs te bieden. Met effectief bedoelt de onderzoeker de uitdaging om tot leren te komen, waarbij gecommuniceerd wordt tijdens de samenwerking tussen (hoog)begaafde leerlingen en met de onderzoeker. Communiceren is tevens een indicator van de interpersoonlijke competentie waar de onderzoeker aan werkt tijdens het onderzoek.

3.3. Respondenten.

Een sterke kant van het actieonderzoek is dat alle belanghebbenden erbij betrokken worden. In dit onderzoek worden drie (hoog)begaafde leerlingen, als doelgroep en als profijtgroep betrokken bij het onderzoek. Met de (hoog)begaafde leerlingen is het doel voor de onderzoeker haalbaar en uiteindelijk hebben de (hoog)begaafde leerlingen profijt van het behaalde doel. De ouders, de Intern Begeleider, de Remedial Teachers, de directie, de collega's en de onderzoeker zijn de overige belanghebbenden in het onderzoek. Het belang is om de (hoog)begaafde leerlingen middels communicatie de uitdaging te bieden waar zij recht op hebben en om vragen.

3.4. Onderzoeksmethodes.

3.4.1. Bevraging en toetsing.

Tijdens het vooronderzoek naar de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen in de onderzoeksgroep, zijn de (hoog)begaafde leerlingen mondeling bevroegd met betrekking tot het begrijpend leesonderwijs. Om de vragen valide te laten blijken heeft er, na een algemene mondelinge bevraging met betrekking tot het vak begrijpend lezen, een gerichte mondelinge vraagstelling plaats gevonden betreffende de behoefte aan uitdaging in lesaanbod gericht op de (hoog)begaafde leerlingen bij het vak begrijpend lezen. Als 'explorer' is de onderzoeker achter de onderwijsbehoeften gekomen van de (hoog)begaafde leerlingen in de onderzoeksgroep (zie paragraaf 2.1.1).

Door middel van toetsing (zie Bijlage 2) zal de onderzoeker kunnen concluderen of het lesaanbod in compacten en verrijken heeft geholpen om effectief begrijpend leesonderwijs aan te bieden, waarbij de (hoog)begaafde leerlingen tot leren komen, door aan te sluiten bij hun behoeften en leer- en persoonlijkheidseigenschappen. De toetsing houdt in dat de (hoog)begaafde leerlingen schriftelijk een vragenlijst invullen en iedere onderwijsbehoefte van een cijfer voorzien. De toetsing zal bij de start van het onderzoek, tijdens het onderzoek en aan het eind van het onderzoek plaatsvinden, wat de betrouwbaarheid bevordert.

3.4.2. Observeren met de videocamera.

Om tot dieper inzicht in het handelen van de onderzoeker te komen, zal de Intern Begeleider de onderzoeker observeren met de videocamera. Goldman, Erickson, Lemke & Derry (2007) stellen dat het selecteren van relevante videobeelden een focus op specifieke informatie biedt binnen het gehanteerde theoretische kader en kan helpen de onderzoeksvraag te beantwoorden. De observatielijst behorende bij de video-opname (zie Bijlage 3) zal samenhangen met de indicatoren van de interpersoonlijke competentie, wat het onderzoek tevens valide maakt, gezien er gemeten wordt wat de onderzoeker wil weten. De indicatoren die geobserveerd worden, zijn het bieden van een veilig klimaat, waarbij de (hoog)begaafde leerlingen vragen stellen aan de onderzoeker en plus- en verbeterpunten aangeven ten opzichte van de aangeboden lesstof.

De indicator communicatie, tussen de onderzoeker en de (hoog)begaafde leerlingen en de (hoog)begaafde leerlingen onderling, waarbij de (hoog)begaafde leerlingen gestimuleerd worden om zelfstandig te handelen. En de indicator diversiteit, waarbij de onderzoeker laat zien dat het aangeboden lesmateriaal bij het niveau van de (hoog)begaafde leerlingen past. Het observeren met de videocamera zal bij de start van het onderzoek, tijdens het onderzoek en aan het eind van het onderzoek plaatsvinden. In hoeverre de indicatoren van de interpersoonlijke competentie terug te zien zijn op de videobeelden wordt beoordeeld door de onderzoeker, de Intern Begeleider, de Remedial Teacher en de (hoog)begaafde leerlingen. Het op drie momenten observeren met de videocamera, het observeren van iedere keer dezelfde indicatoren en het beoordelen door verschillende respondenten zal zorgen voor betrouwbaarheid van het onderzoek. De videobeelden worden niet toegevoegd aan het onderzoeksverslag, maar kunnen opgevraagd worden bij de onderzoeker.

3.5. Kwalitatieve en kwantitatieve data.

De onderzoeker maakt gebruik van kwalitatieve data tijdens vooronderzoek naar de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen, middels vragen stellen.

De (hoog)begaafde leerlingen geven hierbij een open mening. Na het uitvoeren van het onderzoek worden de uitslagen van de kwalitatieve data omgezet in kwantitatieve data, middels een tabel. In de tabel wordt via cijfers weergegeven of de onderzoeker aansluit bij de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen.

Voor de ontwikkeling van de onderzoeker met betrekking tot de interpersoonlijke competentie wordt ook gebruik gemaakt van kwalitatieve data, middels het persoonlijk ontwikkelplan (2012). De onderzoeker geeft aan middels interactie met de (hoog)begaafde leerlingen de

interpersoonlijke competentie te versterken op het gebied van de indicatoren ‘Veilig Klimaat’, ‘Stimulering van communicatie’ en ‘Ingaan op verschillen’. Na het uitvoeren van het onderzoek worden de uitslagen van de kwalitatieve data omgezet in kwantitatieve data, middels tabellen. In de tabellen wordt via cijfers het aantal keer van voorkomen van de indicatoren weergegeven.

3.6. *Ethische aspecten.*

Voordat het onderzoek start zal de onderzoeker de (hoog)begaafde leerlingen in moeten lichten met betrekking tot het compacten en verrijken. De ouders van de (hoog)begaafde leerlingen worden op de hoogte gebracht met betrekking tot het onderzoek en er wordt toestemming gevraagd aan ouders voor het observeren met de videocamera, waarbij de onderzoeker vertrouwelijkheid en anonimiteit biedt. De Intern Begeleider zal beschikbaar moeten zijn om drie keer te komen observeren met de videocamera. De Intern Begeleider, de Remedial Teacher en de (hoog)begaafde leerlingen worden gevraagd bereid te zijn om mee te werken en ze worden op de hoogte gebracht van hun taak tijdens het onderzoek. De onderzoeker heeft tijd nodig om het compacten en verrijken voor te bereiden. En voor het klaar leggen van de onderzoeksmethodes.

Tijdens het onderzoek zal de onderzoeker het werkplan en tijdspad transparant volgen om de onderzoeksvraag concreet te kunnen beantwoorden. De respondenten moeten tot de beschikking zijn om het onderzoek voor de onderzoeker uitvoerbaar te maken. En de onderzoeker houdt de betrokken personen op de hoogte van de ontwikkelingen en de resultaten van het onderzoek. Aan het eind van het onderzoek zal er tijd vrij gemaakt worden binnen het team, zodat de onderzoeker de conclusies bekend kan maken door middel van een presentatie. Ook de ouders worden op de hoogte gebracht van relevante informatie uit het onderzoek.

3.7. *Triangulatie, betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek.*

De onderzoeksgroep zal bestaan uit drie (hoog)begaafde leerlingen en één leerling die continu A I scores behaalt voor CITO en eveneens uitdaging nodig heeft. Dit maakt een even aantal van vier leerlingen, wat het samenwerken in tweetallen mogelijk maakt.

Het handelen van de onderzoeker tijdens het bieden van compacten en verrijken wordt geobserveerd en beoordeeld door de (hoog)begaafde leerlingen, Intern Begeleider, Remedial Teacher en de onderzoeker. Dit kijken vanuit verschillende invalshoeken verhoogt de

triangulatie van het onderzoek. De triangulatie wordt extra versterkt middels het gebruik van de drie meetinstrumenten vragenlijst, toetsing en observatie met de videocamera.

Om te zorgen voor validiteit, om te meten wat gemeten moet worden, zal de onderzoeker zich houden aan de onderzoeksmethodes om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Om dit te bewaken zal de onderzoeker de Critical Friends, Intern begeleider en Remedial Teacher vragen kritisch mee te kijken bij het opstellen van het onderzoeksverslag.

Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten, zal de onderzoeker op vaste momenten de onderzoeksmethodes inzetten en de bevindingen van de verschillende respondenten mee laten wegen in de conclusies van het onderzoek. De rol van de onderzoeker is bij het vormen van betrouwbaarheid gericht op openheid, zodat de (hoog)begaafde leerlingen eerlijke antwoorden durven geven. De ruimte voor eerlijkheid kan ervoor zorgen dat bij herhaling van het onderzoek de uitkomsten niet afwijkend zijn van dit onderzoek. De toetsingslijst en de video-opnames nemen bij iedere toetsing dezelfde vorm aan, wat eveneens voor betrouwbaarheid zorgt.

De resultaten van het onderzoek deelt de onderzoeker met collega's door het uitvoeren van een presentatie. Middels deze presentatie zal voor enthousiasme bij de leerkrachten gezorgd worden, zodat zij het compacten en verrijken toe gaan passen in de eigen groep.

3.8. Werkplan en tijdspad.

Week	Datum	Actie	Betrokkenen
20	12-16 mei	Ouders + team informeren onderzoek.	JR + OU + COL
20	12-16 mei	(Hoog)begaafde leerlingen informeren onderzoek.	JR + (H)BLLN
20	12-16 mei	1e, 2e, 3e les + 1x vragenlijst + 1x filmen	JR + IB + (H)BLLN + RT
21	19-23 mei	4e, 5e, 6e les + 1x vragenlijst + 1x filmen + ouders informeren	JR + IB + (H)BLLN + RT
22	26-30 mei	7e + 8e les + 1x vragenlijst + 1x filmen	JR + IB + (H)BLLN + RT
23	2-6 juni	Hoofdstuk 4 en 5 schrijven	JR
24	9-13 juni	Hoofdstuk 6 schrijven	JR
24	9-13 juni	Feedback Critical Friends	JR + CF
25	16-20 juni	Inleveren PGO	JR + BE
26	23-27 juni	Ouders informeren + presentatie team	JR + OU + COL

JR: Josina Rens, LLN: leerlingen, (H)BLLN: (hoog)begaafde leerlingen, OU: ouders, COL: collega's, IB: Intern Begeleider, RT: Remedial Teacher, CF: Critical Friends, BE: beoordelaar.

Hoofdstuk 4: Data analyse en resultaten.

In dit praktijkgericht onderzoek wordt uitgegaan van de deductieve benadering. De deductieve benadering houdt in dat de onderzoeker uit gaat van de theoretische uitgangspunten. Uit de theoretische literatuur worden vervolgens concrete begrippen afgeleid om in een specifieke situatie te toetsen (De Lange, Schuman & Montesano Montessori, 2011). In dit onderzoek gaat het ten eerste om de toetsing van aangepaste verwerkingsopdrachten om te compacten en te verrijken, om aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerlingen uit de onderzoeksgroep. Voor het compacten en verrijken wordt gebruik gemaakt van de drie hoogste treden van de Taxonomie van Bloom (2009) en drie Meervoudige Intelligenties van Gardner (2009). De aangepaste verwerkingsopdrachten staan in Bijlage 1. Ten tweede gaat het in dit onderzoek om het toetsen van het vergroten van de interpersoonlijke competentie van de onderzoeker. De indicatoren ‘Veiligheid’, ‘Stimulering van communicatie’ en ‘Ingaan op verschillen’ worden door de onderzoeksgroep en de profijtgroep bekeken via videobeelden.

4.1. De uitkomsten van de toetsing naar onderwijsbehoeften.

Om te weten te komen of de onderzoeker tijdens het onderzoek aansluit bij de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen, voorzien de (hoog)begaafde leerlingen de zelf geconstateerde onderwijsbehoeften van een cijfer aan de hand van een toetsingslijst (zie Bijlage 2). Uit vooronderzoek betreft het de onderwijsbehoefte naar samenwerken en naar uitdaging, middels een digitale, leerzame, spelende, actieve, kleurrijke, creatieve, afwisselende en positieve leeromgeving.

De toetsing vindt plaats aan het begin van het onderzoek (Gemiddelde 1), halverwege het onderzoek (Gemiddelde 2) en aan het eind van het onderzoek (Gemiddelde 3). De resultaten worden weergegeven in Tabel 1.

Tabel 1

Aansluiting bij de Onderwijsbehoeften

<i>In hoeverre de Leerkracht aansluit bij de Onderwijsbehoeften van de (Hoog)begaafde Leerlingen (n = 4) tijdens Effectief Begrijpend Leesonderwijs</i>			
	Gemiddelde 1	Gemiddelde 2	Gemiddelde 3
Onderwijsbehoefte			
Lesduur	7,50	8,25	8,75
Afwisseling in tekstsoorten	8,25	8,25	8,75
Afwisseling in samenwerken	8,25	8,75	8,00
Afwisseling in werkvormen	6,25	7,50	8,50
Gebruik computers	3,25	6,50	9,00
Leerzaamheid	7,50	8,00	7,75
Actie tijdens de les	4,00	6,25	7,00
Creativiteit	7,50	5,63	8,25
Kleurrijk	5,63	6,75	7,75
Spelend leren	3,00	3,63	7,13
Gedrag van de leerkracht	9,00	9,00	9,50

In Tabel 1 is zichtbaar dat de onderzoeker met de aangepaste lessen, steeds met een hoger gemiddelde score, aansluit bij de onderwijsbehoefte naar ‘Lesduur’, ‘Afwisseling in tekstsoorten’, ‘Afwisseling in werkvormen’, ‘Gebruik computers’, ‘Actie tijdens de les’, ‘Kleurrijk’, ‘Spelend leren’ en ‘Gedrag van de leerkracht’.

Ook is in Tabel 1 te zien dat er een wisselende gemiddelde score behaald wordt bij de aansluiting op de onderwijsbehoefte ‘Leerzaamheid’ en ‘Creativiteit’.

Tevens geven de (hoog)begaafde leerlingen in Tabel 1 aan, met de gemiddelde score van 3,25 naar 6,50 naar 9,00, dat ‘Gebruik computers’ de meeste groei heeft doorgemaakt.

En ze geven in Tabel 1 aan, met de gemiddelde score van 9,00 naar 9,00 naar 9,50, dat ‘Gedrag van de leerkracht’ de minste groei heeft doorgemaakt. Al betreft de onderwijsbehoefte ‘Gedrag van de leerkracht’ de hoogst gemiddelde score van 9,00 bij de start, zodat het nog maar een minimale groei van 1,00 kan maken.

4.2. De uitkomsten van de observatie van leerkrachtgedrag.

Om te weten te komen of de onderzoeker de interpersoonlijke competentie versterkt, wordt er door de (hoog)begaafde leerlingen gekeken naar de videobeelden van drie gefilmde aangepaste lessen. Zo kijken ook de Intern Begeleider, de Remedial Teacher en de onderzoeker naar de videobeelden van de drie gefilmde aangepaste lessen. Allen geven aan,

middels turven, hoe vaak de indicatoren ‘Veiligheid’, ‘Stimulering van communicatie’ en ‘Ingaan op verschillen’ aan bod komen tijdens de gefilmde lessen (zie Tabel 2 en Tabel 3). De toetsing vindt plaats aan het begin van het onderzoek (Film 1), halverwege het onderzoek (Film 2) en aan het eind van het onderzoek (Film 3). De resultaten worden weergegeven in Tabel 2 en 3 met een gemiddelde score.

Tabel 2

Versterking van de Interpersoonlijke Competentie – Onderzoeksgroep.

In hoeverre de Indicatoren van de Interpersoonlijke Competentie bij de Onderzoeker te zien zijn in het Beeldmateriaal volgens de Onderzoeksgroep; de (Hoog)begaafde Leerlingen (n = 4).

	Film 1	Film 2	Film 3
Indicatoren			
<i>Veilig klimaat</i>			
De kinderen stellen vragen aan de juf.	6,75 x	7,00 x	6,50x
De kinderen geven plus- en verbeterpunten aan met betrekking tot de opdrachten.	0,75x	3,75x	3,00x
De kinderen geven plus- en verbeterpunten aan met betrekking tot het handelen van de juf.	1,00x	3,75x	4,25x
<i>Stimulering van communicatie</i>			
De kinderen overleggen met elkaar.	11,75x	14,25x	20,50x
De kinderen overleggen met de juf, waarbij de juf de kinderen aanmoedigt zelfstandig te handelen.	2,25x	7,75x	7,50x

Ingaan op verschillen

De juf laat zien dat de opdrachten ruimte maken voor uitdaging. Uitdaging is het aanbieden van samenwerken en een digitale, leerzame, spelende, actieve, kleurrijke, creatieve en afwisselende leeromgeving.

4,50x

12,50x

7,75x

In Tabel 2 is zichtbaar dat de onderzoeker volgens de onderzoeksgroep de indicator ‘Veilig klimaat – De kinderen geven plus- en verbeterpunten aan met betrekking tot het handelen van de juf’ heeft verbeterd. Met een verschil van 3,25 keer. Ook de indicator ‘Stimulering van communicatie – De kinderen overleggen met elkaar’ is verbeterd. Met een verschil van 8,75 keer. De overige indicatoren zijn wisselvallig gescoord.

Tabel 3

Versterking van de Interpersoonlijke Competentie – Profijtgroep.

In hoeverre de Indicatoren van de Interpersoonlijke Competentie bij de Onderzoeker te zien zijn in het Beeldmateriaal volgens de Profijtgroep; de Leerkracht, de Intern Begeleider en de Remedial Teacher (n = 3).

	Film 1	Film 2	Film 3
Indicatoren			
<i>Veilig klimaat</i>			
De (hoog)begaafde leerlingen stellen vragen aan de onderzoeker.	3,00x	3,00x	1,33x
De (hoog)begaafde leerlingen geven plus- en verbeterpunten aan met betrekking tot de aangeboden lesstof.	0,33x	0,66x	0,00x
De (hoog)begaafde leerlingen geven plus- en verbeterpunten aan met betrekking tot het handelen van de leerkracht.	0,00x	0,33x	0,00x

Stimulering van communicatie

De (hoog)begaafde leerlingen communiceren onderling.	8,33x	7,33x	12,00x
De (hoog)begaafde leerlingen communiceren met de onderzoeker, waarbij de onderzoeker, de (hoog)begaafde leerlingen stimuleert om zelfstandig te handelen.	3,33x	4,33x	3,00x

Ingaan op verschillen

De onderzoeker laat zien dat de aangeboden lesstof ruimte biedt voor uitdaging.

Uitdaging

is het aanbieden van samenwerken en een digitale, leerzame, spelende, actieve, kleurrijke, creatieve en afwisselende leeromgeving.

3,66x	3,66x	2,00x
-------	-------	-------

In Tabel 3 is zichtbaar dat de onderzoeker volgens de profijtgroep alle indicatoren wisselvallig laat zien tijdens de video- opnames. Het aantal keren dat de indicator voorkomt is ook in mindere mate dan de onderzoeksgroep heeft ingevuld (zie Tabel 2).

Tabel 4

Versterking van de Interpersoonlijke Competentie – Onderzoeksgroep & Profijtgroep.

In hoeverre de Indicatoren van de Interpersoonlijke Competentie bij de Onderzoeker te zien zijn in het Beeldmateriaal volgens de Profijtgroep en de Onderzoeksgroep.

	Film 1	Film 2	Film 3	Totaal Film 1, 2 en 3
Indicatoren				
<i>Veilig klimaat</i>				
De (hoog)begaafde leerlingen stellen vragen aan de onderzoeker.	5,14x	5,29x	4,29x	4,91x
De (hoog)begaafde leerlingen geven plus- en verbeterpunten aan met betrekking				

juni 2014

4.3. De conclusies uit de data- analyse.

De (hoog)begaafde leerlingen (onderzoeksgroep) geven aan, dat de onderzoeker met aangepaste verwerkingsopdrachten gericht op compacten en verrijken, aansluit bij de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerlingen. De onderzoeker versterkt het handelen in het aanbieden van verwerkingsopdrachten aansluitend op de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen, door een steeds hogere score per onderwijsbehoefte te laten zien in Tabel 1.

Uit Tabel 2, 3 en 4 blijkt dat de onderzoeker heeft geoefend in het versterken van de interpersoonlijke competentie door gebruik te maken van de indicatoren ‘Veilig klimaat’, ‘Stimulering van communicatie’ en ‘Ingaan op verschillen’. Met als gevolg wisselvallige uitslagen te laten zien tijdens de video opnames. De wisselvallige uitslagen geven aan dat sommige indicatoren minimaal zichtbaar zijn tijdens het filmen, zoals de indicatoren behorende bij ‘Veilig klimaat’.

Hoofdstuk 5: Conclusies en waardering onderzoek.

5.1. Beantwoording van deelvraag 1 en conclusies.

Welke onderwijsbehoeften en specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen hebben de (hoog)begaafde leerlingen en welk handelen van de leerkracht zorgt ervoor dat de (hoog)begaafde leerlingen effectief en op eigen niveau tot leren komen?

5.1.1. Onderwijsbehoeften en het handelen van de leerkracht.

De onderwijsbehoeften die de (hoog)begaafde leerlingen uit de onderzoeksgroep hebben, zijn de behoefte naar samenwerking en naar uitdaging, middels een digitale, leerzame, spelende, actieve, kleurrijke, creatieve, afwisselende en positieve leeromgeving. Dit is uit vooronderzoek gebleken tijdens gespreksvoering met de (hoog)begaafde leerlingen en staat tevens genoteerd in Hoofdstuk 2.

Uit de gegevens in Tabel 1 blijkt dat de (hoog)begaafde leerlingen vooral positief zijn over het leerkrachtgedrag (score 9,00 en hoger), wat voor een positieve leeromgeving zorgt en een effectieve relatie tussen de (hoog)begaafde leerlingen en de onderzoeker laat zien.

Effectiviteit in dit onderzoek staat voor de gespreksvoering met de (hoog)begaafde leerlingen en de afstemming op hun onderwijsbehoeften en leer- en persoonlijkheidseigenschappen, waardoor zij uitgedaagd worden om op eigen niveau tot leren te komen.

De behoefte aan het gebruik van computers, een digitale leeromgeving, heeft de meeste groei doorgemaakt (score van 3,25 naar 9,00). De onderzoeker heeft tijdens het onderzoek opgemerkt dat de onderwijsbehoefte naar het inzetten van computers een snelle en flexibele handeling kan zijn. Bij iedere aangepaste verwerkingsopdracht heeft de onderzoeker het gebruik van computers ingezet, bijvoorbeeld als zoekmachine of om antwoorden op vragen te verwerken in een brief, lijst of presentatie. Het gebruik maken van de computer als zoekmachine stimuleert de autonomie en het competentiegevoel van de (hoog)begaafde leerlingen, zodat zij bijvoorbeeld zelfstandig informatie opzoeken of documenten uitwerken op eigen creatieve wijze.

Het autonome en competente gevoel en een effectieve relatie met de onderzoeker zorgt voor een balans in de psychologische basisbehoeften van Stevens (2012), zodat de (hoog)begaafde leerlingen zich maximaal kunnen ontplooiën. Als onderzoeker is het voor de (hoog)begaafde leerlingen in dit onderzoek van essentieel belang, om op een effectieve wijze aan te sluiten bij de behoeften die de (hoog)begaafde leerlingen hebben om op eigen niveau tot leren te komen.

5.1.2. De leer- en persoonlijkheidseigenschappen en het handelen van de leerkracht.

De leer- en persoonlijkheidseigenschappen die de (hoog)begaafde leerlingen uit de onderzoeksgroep hebben, bestaan uit combinaties van in sterke mate voorkomend gedrag van bijvoorbeeld: een hoog leertempo, snel begrip, grote denk- en leerstappen, brede algemene kennis, uitdaging, groot analyserend vermogen, verbaal sterk, perfectionistisch, origineel gevoel voor humor, autonoom handelen, creatief denkvermogen, groot doorzettingsvermogen bij uitdaging en werken dan geconcentreerd (Van Gerven en Drent, 2000, 2007).

Om antwoord te krijgen op deelvraag 1 heeft de onderzoeker aangepaste verwerkingsopdrachten aan de (hoog)begaafde leerlingen aangereikt. De Integratiematrix van Bloom en Gardner (2002) is hierbij als middel gebruikt (zie Bijlage 4). De Integratiematrix sluit aan bij de leer- en persoonlijkheidseigenschappen van (hoog)begaafde leerlingen, doordat het ingaat op de Taxonomie van Bloom (2009). Ahlers en Brouwer (2011) stellen dat het toepassen van de drie hoogste treden van Bloom (analyseren, evalueren en creëren) aansluit bij het leerniveau van de (hoog)begaafde leerlingen en tevens bij de leer- en persoonlijkheidseigenschappen, zodat zij op eigen niveau tot leren komen middels compacten en verrijken. Om tevens aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften wordt er bewust gebruik gemaakt van drie van de acht meervoudige intelligenties van Gardner (2002) (visueel-ruimtelijk, lichamelijk- kinesthetisch en inter- persoonlijk).

Uit de Integratiematrix van Bloom en Gardner (2002) worden door de onderzoeker alleen de opdrachten gebruikt, zoals: Analyseer waarom ..., Ontwerp een spel om ..., Bedenk eisen voor een baan als ..., en Leg uit wat de redenen zijn voor

De onderzoeker merkt tijdens het onderzoek dat de aangepaste verwerkingsopdrachten de (hoog)begaafde leerlingen uitnodigt tot uitdaging, samenwerking, communicatie en ruimte voor zelfstandigheid, doordat de (hoog)begaafde leerlingen actief, creatief, kleurrijk, digitaal, spelend en afwisselend de opdrachten uitvoeren. De (hoog)begaafde leerlingen geven de groei aan in Tabel 1, doordat er een steeds hogere score te zien is per toetsing. Uitdaging leidt tot stimulering van autonomie. Samenwerking en communicatie leiden tot stimulering van relatie. En ruimte voor zelfstandigheid leidt tot stimulering van competentie. Hierdoor vindt er aansluiting plaats bij de psychologische basisbehoeften van Stevens (2012). Voor de onderzoeksgroep in dit onderzoek is het dus van essentieel belang dat de onderzoeker de Integratiematrix van Bloom en Gardner (2002) als middel gebruikt, om aan te sluiten bij de behoeften die de (hoog)begaafde leerlingen hebben binnen het onderwijs. Hierdoor is aangetoond dat het gebruik van deze middelen leidt tot balans in relatie, autonomie en competentie om op eigen niveau tot leren te komen.

5.2. Beantwoording van deelvraag 2 en conclusies.

Welke indicatoren van de interpersoonlijke competentie komen aan bod en hoe handelt de onderzoeker om de interpersoonlijke competentie te versterken?

5.2.1. De indicatoren en de versterking van de interpersoonlijke competentie.

De indicatoren van de interpersoonlijke competentie die aan bod zijn gekomen tijdens het onderzoek, zijn ‘Veilig klimaat’, ‘Stimulering van communicatie’ en ‘Ingaan op verschillen’. Waarbij ‘Veilig klimaat’ onderverdeeld is in drie punten, namelijk: De (hoog)begaafde leerlingen stellen vragen aan de onderzoeker, De (hoog)begaafde leerlingen geven plus- en verbeterpunten aan met betrekking tot de aangeboden lesstof en De (hoog)begaafde leerlingen geven plus- en verbeterpunten aan met betrekking tot het handelen van de leerkracht.

‘Stimulering van communicatie’ is onderverdeeld in twee punten, namelijk: De (hoog)begaafde leerlingen communiceren onderling en De (hoog)begaafde leerlingen communiceren met de onderzoeker, waarbij de onderzoeker de (hoog)begaafde leerlingen stimuleert om zelfstandig te handelen.

En ‘ingaan op verschillen’ is onderverdeeld in één punt, namelijk: De onderzoeker laat zien dat de aangeboden lesstof ruimte biedt voor uitdaging. Uitdaging is het aanbieden van samenwerken en een digitale, leerzame, spelende, actieve, kleurrijke, creatieve en afwisselende leeromgeving.

De keuze voor deze drie indicatoren hangt samen met de psychologische basisbehoeften van Stevens (2012), zodat de leerkracht met een balanshouding in relatie, autonomie en competentie de interpersoonlijke competentie tijdens het onderzoek versterkt.

De conclusie uit Tabel 2, 3 en 4 is dat de onderzoeker geoefend heeft met de drie indicatoren en de onderverdeelde punten, ondanks er per video- opname een wisselende score te zien is in de zichtbaarheid van de indicatoren. Dat er tijdens het onderzoek een wisselende score te zien is betekent niet dat de onderzoeker de indicator niet beheerst. De onderzoeker merkt tijdens het geven van de aangepaste lessen dat niet iedere aangepaste verwerkingsles die gefilmd wordt, uitnodigt om de indicatoren te laten zien. Ook merkt de onderzoeker dat het lastig is om de indicatoren toe te passen, gezien deze geoefend worden om eigen te maken en automatisch in te gaan zetten.

Voor de (hoog)begaafde leerlingen is het van essentieel belang, dat de onderzoeker zich bewust is van de interpersoonlijke competentie, waarbij gewerkt wordt aan een veilig klimaat, stimulering van communicatie en het ingaan op verschillen. Gezien het de leerlingen en de onderzoeker stimuleert te werken aan relatie, autonomie en competentie, wat ervoor zorgt dat beiden zich maximaal kunnen ontplooien.

5.3. Beantwoording van de onderzoeksvraag en conclusies.

Hoe kan ik als leerkracht de begrijpend leeslessen in groep zes effectief inrichten, opdat ik aansluit bij de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerlingen, teneinde de (hoog)begaafde leerlingen op eigen niveau tot leren komen en ik mij interpersoonlijk competent versterk?

Naar aanleiding van het onderzoek trek ik als onderzoeker de conclusie dat het belangrijk is om in de praktijk te communiceren met de (hoog)begaafde leerlingen, om effectief onderwijs te bieden. Door in gesprek te gaan met de (hoog)begaafde leerlingen betrek ik ze bij hun eigen leerproces en maak ik ze meer ‘eigenaar’. Hierdoor wordt de autonomie vergroot. Tevens kan door communicatie de balans behouden worden binnen de drie punten van de psychologische basisbehoeften van Stevens (2012), namelijk: relatie, autonomie en competentie, zodat het de (hoog)begaafde leerlingen mogelijk maakt om zich maximaal te kunnen ontplooien.

Tijdens het onderzoek is er gebruik gemaakt van de Integratiematrix bestaande uit de drie hoogste treden van de Taxonomie van Bloom (2009) en drie Meervoudige Intelligenties van Gardner (2009). De onderzoeker concludeert daaruit dat de Integratiematrix een duidelijk middel is om in gebruik te nemen als leerkracht om de begrijpend leeslessen uitdagend te maken. En om aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerlingen om ze op eigen niveau tot leren te laten komen.

Tot slot kan de onderzoeker concluderen dat de psychologische basisbehoeften van Stevens (2012) niet alleen belangrijk zijn voor de (hoog)begaafde leerlingen, maar ook voor de onderzoeker. Ondanks de wisselvallige zichtbare scores van de indicatoren van de interpersoonlijke competentie, betekent het niet dat de onderzoeker ze niet versterkt heeft.

5.4. *Kritische reflectie op de methodologie.*

Sterk aan het onderzoek is de methodologie van toetsing. De onderzoeker heeft het leerkrachtgedrag kunnen verbeteren, door te handelen naar de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van de (hoog)begaafde leerlingen. De toetsing heeft drie keer plaats gevonden. Na iedere toetsing is er door de onderzoeker geanalyseerd wat verbeterd kan worden. Zo lukt het de onderzoeker om na ieder toetsmoment nauwkeuriger aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen. Ook sterk aan het onderzoek is de methodologie van video-opnames. De onderzoeker heeft het leerkrachtgedrag kunnen verbeteren, door te oefenen met de indicatoren van de interpersoonlijke competentie. Er is ingegaan op drie indicatoren, namelijk een veilig klimaat, het stimuleren van communicatie en het ingaan op verschillen. Door aan te sluiten bij deze drie indicatoren verbetert de onderzoeker de balans tussen de psychologische basisbehoeften van Stevens (2012), wat de leerlingen de ruimte biedt zich maximaal te kunnen ontplooiën. De triangulatie bij de meting naar het leerkrachtgedrag versterkt het onderzoek, door het gefilmde leerkrachtgedrag vanuit verschillende invalshoeken te bekijken. Namelijk vanuit de invalshoek van de (hoog)begaafde leerlingen, de Intern Begeleider, de Remedial Teacher en de onderzoeker.

Een verbeterpunt aan het onderzoek is de turflijst, die wordt gebruikt om de zichtbare indicatoren te noteren uit de video- opnames, om de verbetering van de interpersoonlijke competentie te meten. Als er een indicator te zien is, wordt er een turfstreepje gezet. Geregeld is er een indicator continu te zien, waardoor er geen nieuw turfstreepje wordt gezet en het bij één streepje blijft. Dit is geen reëel beeld van het leerkrachtgedrag dat wordt verbeterd. Een mogelijke verbetering van het meetinstrument zou kunnen zijn om er een tijdsteeekproef van te maken. Per tijdsindicatie van bijvoorbeeld twee minuten zou er zichtbaar gedrag van de onderzoeker geturfd kunnen worden, wat voor een reëler beeld zorgt van de verbetering in leerkrachtgedrag van de onderzoeker.

5.5. *Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.*

Het presenteren van het onderzoek aan collega's van de onderzoeker, heeft ervoor gezorgd dat er een aanbeveling naar voren is gekomen voor vervolgonderzoek met betrekking tot het bieden van uitdaging aan de gehele groep. Het vervolgonderzoek gaat dan over de uitbreiding van de drie Meervoudige Intelligenties van Gardner (2009) naar de acht Meervoudige Intelligenties. Met als doel dat Gardner meer afwisseling biedt met zijn acht Meervoudige Intelligenties dan met drie. De acht Meervoudige Intelligenties activeren alle hersengebieden van de leerlingen, ook de minder gevorderde hersengebieden, wat ervoor kan zorgen dat er maximale afwisseling plaats kan vinden en de leerlingen vaardigheden oefenen die ze lastig vinden. De onderwijsbehoefte 'afwisseling' wat de (hoog)begaafde leerlingen aan hebben gegeven voor dit onderzoek, kan dan maximaal geboden worden.

De Integratiematrix van Bloom en Gardner (2002), die naast de Meervoudige Intelligenties van Gardner (2009) ook de Taxonomie van Bloom (2009) aanbiedt, kan gebruikt worden voor alle leerlingen in de groep en niet alleen voor de (hoog)begaafde leerlingen. De drie laagste treden van de Taxonomie van Bloom (2009) sluiten namelijk aan op het niveau van de overige leerlingen. De drie hoogste treden van de Taxonomie van Bloom (2009) kunnen dan aansluiten op het niveau van de (hoog)begaafde leerlingen, zoals in het onderzoek. Het gebruik maken van de Integratiematrix voor de gehele groep, maakt het leren voor alle leerlingen uitdagend.

Hoofdstuk 6: Evaluatie en Reflectie

6.1. *De balans tussen denken en doen.*

Het doen van dit onderzoek heeft voor mij verbeteringen aangebracht in het handelen naar de onderwijsbehoeften en de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen van (hoog)begaafde leerlingen bij het vak begrijpend lezen, waardoor zij de mogelijkheid krijgen om op eigen niveau tot leren te komen.

Uit de Leerstijlen- test van Kolb (2012) komt naar voren dat ik uitblink in denken. Gevolgd door beslissen, dromen en doen. Alles gericht op het abstracte en het reflectieve. Ook ben ik me ervan bewust geworden dat ik een beelddenker ben. Deze uitslag zorgt ervoor dat het mij moeite kost om kennis en theorie om te zetten in concreet handelen, zoals het schrijven van het onderzoek, het uitvoeren van het onderzoek in de praktijk en het delen van kennis en theorie met collega's. Door een stappenplan op te stellen waarin haalbare doelen staan beschreven en door mezelf tot handelen te verplichten is het me gelukt om opgedane kennis vanuit theorie om te zetten in een persoonlijke visie en dit uit te voeren in de praktijk. Hierbij heb ik de verschillende fases van de cyclus van Kolb doorlopen. Ik ben gestart met denken, door kennis op te doen vanuit de theorie over (hoog)begaafdheid. Daarna ben ik gaan dromen, waarbij ik mezelf af heb gevraagd 'Wat wil ik bereiken?'. Waaruit ontstaan is dat ik wil bereiken dat de (hoog)begaafde leerlingen op eigen niveau tot leren komen, zodat zij zich maximaal kunnen ontplooien. Vervolgens ben ik aan de hand van de theorie en mijn droom gaan beslissen en heb ik mijn beslissingen concreet opgesteld. Ik heb beslist dat ik tijdens dit onderzoek gebruik maak van de Integratiematrix van Bloom en Gardner (2002), alleen voor de (hoog)begaafde leerlingen, op het gebied van drie Meervoudige Intelligenties van Gardner (2009) en bij het vak begrijpend lezen. Ik kies voor de Integratiematrix van Bloom en Gardner (2002) vanuit mijn beelddenken. Ik zie de Integratiematrix voor me als ik de (hoog)begaafde leerlingen uitdaging wil bieden en haal zinnen uit de matrix. Ik vind deze keuze essentieel, omdat ik ervan overtuigd ben dat ik met de Integratiematrix van Bloom en Gardner (2002) uitdaging biedt aan de (hoog)begaafde leerlingen.

Door de drie fases van de cyclus van Kolb concreet te hebben beschreven, verliep het uitvoeren van het onderzoek in de praktijk vanzelf en heb ik mijn kennis en kunnen gedeeld met collega's middels een presentatie. Het uiteindelijk volledig doorlopen van de cyclus van Kolb heeft mij een reflectief onderzoekende houding opgeleverd. Doordat ik kritisch ben gaan kijken naar mijn handelen en dit in de praktijk heb aangepast. Door het effectief aanbieden van uitdagende verwerkingsopdrachten op niveau aan (hoog)begaafde leerlingen, merk ik dat

het nodig is om het denken om te zetten naar het doen om een effectieve koppeling te maken naar de praktijk.

6.2. *Ontwikkeling van competenties.*

In dit onderzoek heb ik vooral mijn interpersoonlijke competentie versterkt, waarbij ik aansluit bij de drie psychologische basisbehoeften van Stevens (2012); relatie, autonomie en competentie. Deze drie psychologische basisbehoeften zijn belangrijk om maximaal te kunnen ontplooien.

Het gaat bij de interpersoonlijke competentie om veiligheid, communicatie en ingaan op diversiteit. In het onderzoek ga ik in op veiligheid, door het te koppelen aan de relatie tussen de (hoog)begaafde leerlingen en mij. Ik merk vanuit de praktijk dat als er een open relatie plaats vindt, de (hoog)begaafde leerlingen autonoom en competent kunnen en durven handelen. De communicatie tussen de (hoog)begaafde leerlingen en mij speelt hierbij een belangrijke rol, om optimaal aan te kunnen sluiten bij wat de (hoog)begaafde leerlingen nodig hebben. Door continue communicatie vindt er duidelijkheid plaats en durven de (hoog)begaafde leerlingen zelfstandig te reageren en te werken. Door zelfstandig naar een oplossing te zoeken en na deze gevonden te hebben, heeft de (hoog)begaafde leerling het gevoel het te kunnen en voelt zich competent. Hierbij neem ik de plaats in van een coach, zodat de zelfstandigheid nog meer vergroot kan worden. Ik ben ervan overtuigd dat mijn handelen hierdoor authentiek is veranderd.

6.3. *Reflectie en ontwikkeling van het onderzoek.*

Het onderzoek heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan mijn leerproces, maar ook een groot gedeelte in beslag genomen van de opleiding. Van de start van het onderzoeksvoorstel tot en met het starten van het onderzoek in de praktijk, heb ik zeven maanden gedaan. En het onderzoek uitvoeren tot en met het inleveren heeft vier maanden geduurd. Tussendoor heeft het toewerken naar het onderzoek me bewust gemaakt van wat ik heb geleerd tijdens het volgen van de opleiding. Zo heb ik, door middel van woordwebben maken en een schriftje bijhouden met ‘to do’ lijsten, mijn visie kunnen koppelen aan de theorie en de praktijk en stap voor stap naar het eindresultaat van het onderzoek toe kunnen werken.

6.4. Samenwerking met Critical Friends.

Gedurende de opleiding Master SEN heb ik feedback ontvangen van Critical Friends. De Critical Friends bestaan uit drie medestudenten en collega's uit het werkveld.

De drie medestudenten kijken vooral mee bij de verslaglegging van het onderzoek. Ieder hoofdstuk is gemiddeld twee keer door de drie medestudenten bekeken en voorzien van feedback. De feedback van medestudent JM heeft vooral betrekking tot de structuur van de hoofdstukken. Ik kan geregeld een stukje tekst verplaatsen, waardoor het een mooier geheel wordt en makkelijker leest. Ook merk ik dat JM feedback geeft met betrekking tot het overzicht op het gehele onderzoeksverslag. Zo kan zij aan het eind van alle hoofdstukken precies vertellen waar ik nog in kan verminderen of kan verbeteren om te zorgen voor balans in de triade. De feedback van medestudent CR gaat vooral om zinsbouw, zodat de zin makkelijker leest als ik de woorden in een andere volgorde zet. En zij geeft feedback op de inhoud van het onderzoeksverslag, waardoor ik kritischer ga nadenken over de onderbouwing van wat ik schrijf en zo dieper in ga op het effect van wat ik doe in de praktijk. De medestudent BP geeft vooral feedback op de zinsbouw, door aanpassingen in woorden aan te reiken of door aan te geven dat ik een lange zin kan veranderen in twee zinnen. Ook de grammaticale fouten helpt hij te verwijderen.

Door de feedback van de medestudenten lukt het me om vanuit een ander perspectief naar het onderzoeksverslag te kijken. De medestudenten sturen me bij, waardoor het onderzoeksverslag concreter wordt voor mij en voor de lezers.

6.5. De opbrengst.

Voor mezelf heeft dit onderzoek ervoor gezorgd dat ik vooral mijn interpersoonlijke competentie heb versterkt. Ik heb gewerkt aan het scheppen van een veilig klimaat, aan het stimuleren van communicatie en ik ben ingegaan op diversiteit. Voor de (hoog)begaafde leerlingen heeft dit onderzoek ervoor gezorgd dat zij op eigen niveau tot leren komen, doordat zij lesstof in aangepaste verwerkingsopdrachten hebben geanalyseerd, gesynthetiseerd en geëvalueerd. Voor medecollega's en voor de school heeft het onderzoek ervoor gezorgd dat mijn droom verwezenlijkt wordt. Mijn droom bestaat uit het bewust maken van medecollega's en ze enthousiasmeren om aan te sluiten bij de behoeften en eigenschappen van hun (hoog)begaafde leerlingen. Om vervolgens als team in te gaan op de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen en ze uit te dagen om tot leren te komen. Om mijn droom uit te laten komen heb ik middels een presentatie aan collega's de Integratiematrix van Bloom en Gardner (2002) aangereikt. Eerst heb ik informatie gegeven en vervolgens hebben de

collega's een les bedacht die voor uitdaging kan zorgen en aansluit bij het niveau van (hoog)begaafde leerlingen. Bij de afsluiting van de presentatie geven de collega's aan om met het Integratiematrix te gaan werken in de klas, zodat ook zij aan kunnen sluiten bij de behoeften van de (hoog)begaafde leerlingen en de (hoog)begaafde leerlingen kunnen stimuleren om op eigen niveau tot leren te laten komen.

Literatuurlijst.

Ahlers, L., Brouwer, G. (2011). *Knappe koppen in de klas. Wat (hoog)begaafde leerlingen nodig hebben in het onderwijs*. Amersfoort: CPS.

Claasen, W., Bruïne, E. de, Schuman, H., Siemons, H., Velthooven, B. van (2009). *Inclusief Bekwaam: Generiek competentieprofiel inclusief bekwaam, LEOZ Deelproject 4*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Förrer, M., Mortel, K. van de (2010). *Lezen...denken...begrijpen!: Handboek begrijpend lezen in het basisonderwijs*. Amersfoort: CPS.

Förrer, M., Stoeldraijer, J. (2008). *Effectiever en efficiënter werken aan begrijpend lezen*. Taalbeleid onderwijsachterstanden.

Gerven, E. van, (2011). *Handboek hoogbegaafdheid*. Assen: Van Gorcum.

Gerven, E. van, Drent, S., *Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid*. Geraadpleegd in november 2013, <https://fontystilburg.dhh-po.nl/>

Hoogveld, J., Wiel, M. van de (2010). *Neuropsychologie*. Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg.

Lange, R. de, Schuman, H., Montesano Montessori, N. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen- Apeldoorn: Garant.

Pameijer, N., Beukering, T. van, Lange, S. de (2009). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor het schoolteam: Samen met collega's, leerlingen en ouders aan de slag*. Leuven- Den Haag: Acco.

Robbe, R., (2011). *Serie Taal & Didactiek: Begrijpend lezen*. Groningen- Houten: Noordhoff Uitgevers.

Stevens, L. (2012). *Over het werk van Luc Stevens: 'de behoefte aan relatie, competentie en autonomie'*. Geraadpleegd op 28 januari 2014, <http://hetkind.org/2012/11/25/over-het-werk-van-luc-stevens-de-behoefte-aan-relatie-competentie-en-autonomie/>

Vernooy, K. (2007). *Effectief leesonderwijs nader bekeken*. Taalpilots onderwijsachterstanden.

Weterings- Helmons, A. (2013, 2014). *Bijeenkomsten: Theoretische kennis begaafdheid, Begaafdheid leerstofgerelateerde interventies leerarrangement, Onderpresteren, Niet leerstofgerichte interventies, Peergroep*.

Bijlage 1: De aangepaste verwerkingsopdrachten.

Les 1

Tekst verwerken: Geen écht huis, bladzijde 16 en 17.

Bron: Tekst verwerken, 2000.

Lesduur: 30 minuten.

Lesdoelen:

- Oefenen met een tekst over heimwee.
- Oefenen met verbanden leggen.
- Oefenen met het samenwerken.
- Oefenen met uitdagende opdrachten.

LAAT HET BOEK DICHT!

Opdracht 1: Vooraf

(Onthouden/ Intra- persoonlijk)

- ✓ Beschrijf je persoonlijke ervaringen/ gevoelens over heimwee.

.....

.....

.....

- ✓ Elk jaar verhuizen er meer dan 100.000 Nederlanders.

Waarom zou jij verhuizen?

.....

.....

Weet je!

*Heimwee is opgebouwd uit de woorden 'heim' (= woonplaats) en 'wee' (= smart/verlangen).
'Heimwee' is dus een sterk verlangen naar je huis of woonplaats.*

PAK NU JE BOEK ERBIJ!

Opdracht 2: Tijdens het lezen

- ✓ Wat is het verschil tussen 'uit het raam turen' en 'uit het raam loeren'?
(Regel 49)

.....

.....

Opdracht 3: Tijdens het lezen

(Begrijpen/ Inter- persoonlijk)

- ✓ Florien is niet blij met de verhuizing. Dat kun je op vier plaatsen in de tekst lezen. Schrijf ze op. Twee krijg je er cadeau.
1. Niks aan.
 2. Niet eens een tuintje.

3.

4.

Opdracht 4: Na het lezen

(Analyseren/ Inter- persoonlijk)

- ✓ Leg uit wat de reden zal zijn voor het verhuizen?

.....

.....

.....

Opdracht 5: Na het lezen

(Evalueren/ Visueel- ruimtelijk)

- ✓ Vergelijk de voordelen en de nadelen van de illustraties bij de tekst.

Voordelen

Nadelen

.....

.....

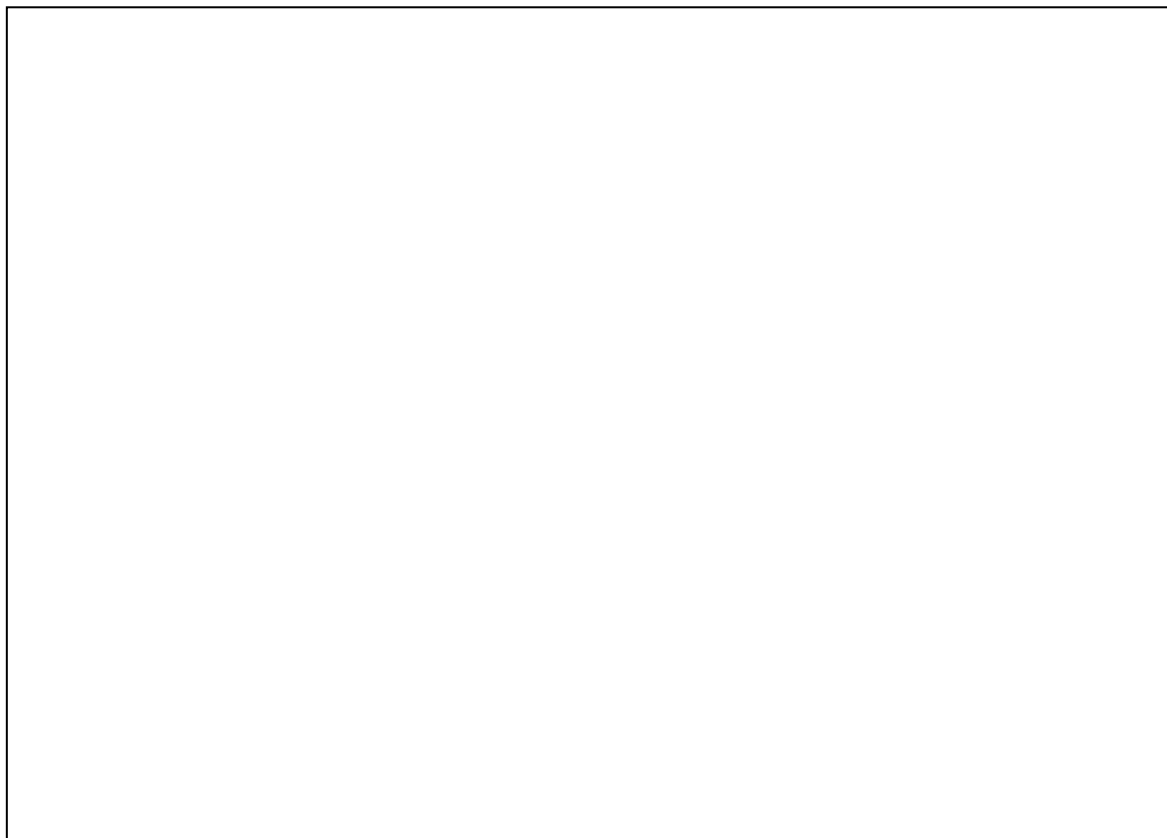
.....

.....

Opdracht 6: Na het lezen

(Creëren/ Lichamelijk- kinesthetisch)

- ✓ Ontwerp een voorwerp/ speeltje voor Florian **OF** Tips, zodat ze zich meer thuis gaan voelen in het nieuwe huis.

Les 2**Taak 20: Hoofdzaken en bijzaken, bladzijde 52 en 53.**

Bron: CITO hulpboek Begrijpend Lezen, 2007.

Lesduur: 40 minuten.Lesdoelen:

- Oefenen met een tekst over vluchtelingen.
- Oefenen met het indelen van alinea's.
- Oefenen met het samenwerken.
- Oefenen met uitdagende opdrachten.

Opdracht 1: Vooraf

(Onthouden/ Visueel- ruimtelijk)

- ✓ Zoek op waar de landen Irak, Iran en Turkije liggen.

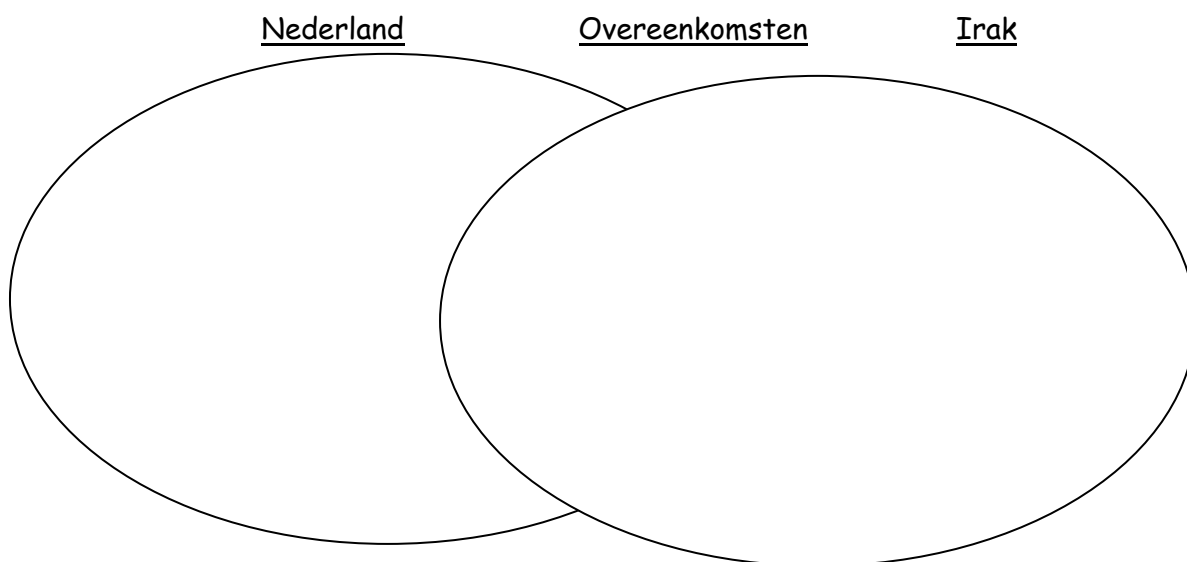
LEES NU DE TEKST!Opdracht 2: Na het lezen

- ✓ Maak opdracht 2, 4, 6 en 8 uit het werkboek.

Opdracht 3: Na het lezen

(Analyseren/ Visueel - ruimtelijk)

- ✓ Vul het Vendiagram (de rondjes) in. Wat hoort bij Nederland? Wat hoort bij Irak? Wat zijn de overeenkomsten? KIJK IN DE TEKST.

Opdracht 4: Na het lezen

(Evalueren/ Lichamelijk- kinesthetisch)

- ✓ Je gaat Samira Nederlands leren door dingen uit te beelden. Werk in tweetallen. Bedenk eerst voor jezelf iets wat je gaat uitbeelden. De ander doet alsof hij/zij Samira is en probeert te raden wat je uitbeeld.

.....

.....

.....

.....

Opdracht 5: Na het lezen

(Creëren/ Inter- persoonlijk)

- ✓ In Nederland kunnen niet alle vluchtelingen blijven. Wat vind jij? Kan Samira in Nederland blijven of moet ze naar al die jaren in Nederland toch nog terug? Discussieer er met zijn vieren over. Dat betekent: Bedenk voor jezelf wat jij vindt en waarom. Daarna begint één iemand met zijn mening. De anderen reageren daarop en proberen bij hun eigen mening te blijven. Succes!

Les 3**Nieuwsbegrip: Steeds meer steun voor eerlijk kinderpardon.**

Bron: Nieuwsbegrip, week 20/2014, tekst B.

Lesduur: 60 minuten.Lesdoelen:

- Oefenen met een tekst over verblijfsvergunning.
- Oefenen met samenvatten.
- Oefenen met het samenwerken.
- Oefenen met uitdagende opdrachten.

KIJK MEE NAAR HET FILMPJE.**LEES DE TEKST EN MAAK OPDRACHT 1 TEGELIJKERTIJD.**Opdracht 1: Tijdens het lezen

- ✓ Markeer in iedere alinea de belangrijkste zin (of twee zinnen). Als je alle zinnen achter elkaar plakt, ontstaat er een duidelijke samenvatting van de tekst.

Opdracht 3: Na het lezen

(Evalueren/ Lichamelijk- kinesthetisch)

- ✓ Ga naar www.eerlijkkinderpardon.nl en teken petitie voor een eerlijker kinderpardon als je hier ook echt achter staat! Je vult NIET je VOORnaam in en NIET je PLAATSnaam. Gebruik je eigen achternaam en het volgende e-mailadres josina.rens@lpsnet.nl LET OP!!! JE WILT ANONIEM BLIJVEN EN NIET OP DE HOOGTE BLIJVEN VAN CAMPAGNES. Kijk goed voordat je op verzenden klikt of je de juiste vakjes hebt aangekruist.

Opdracht 4: Na het lezen

(Creëren/ Inter- persoonlijk)

- ✓ Wanneer mogen kinderen volgens jou in Nederland blijven? Maak een lijst met voorwaarden.

.....

.....

.....

Opdracht 2: Na het lezen

(Analyseren/ Visueel- ruimtelijk)

- ✓ Hoe kijken de verschillende personen tegen het kinderpardon aan? Gebruik de tekst als bron. Bespreek dit met elkaar en vul de standpunten in het schema in.

Les 4

Tekst verwerken: Fietsen!...Fietsen?...Fietsen!?! , blz. 28,29,30.

Bron: Tekst verwerken, 2000.

Lesduur: 60 minuten.

Lesdoelen:

- Oefenen met een informatieve tekst over fietsen.
- Oefenen met het stellen van vragen.
- Oefenen met het samenwerken in een viertal.
- Oefenen met het maken van een spel voor begrijpend lezen.

LEES DE TEKST UIT HET BOEK.Opdracht 1: Na het lezen

(Analyseren/ Inter- persoonlijk)

- ✓ Kies een fiets die jij het liefst zou willen uitproberen. Bedenk voor jezelf waarom. Bespreek dit om de beurt met zijn vieren. Je mag elkaar vragen stellen en reageren op wat de ander zegt.

Opdracht 2: Na het lezen

(Evalueren/ Lichamelijk- kinesthetisch)

- ✓ Bedenk van welke bewegingen op een fiets de uitvinder verstand moet hebben. Schrijf het op.

Opdracht 3: Na het lezen

(Creëren/ Visueel- ruimtelijk)

- ✓ Ontwerp met zijn vieren één spel wat de gehele klas tegelijkertijd kan spelen. Er moeten vragen gesteld worden aan de klas. Voor dit spel heb je tot en met aanstaande donderdag. Dan wordt het uitgevoerd, waarbij jullie de spelleaders zijn.

Les 5**Tekst verwerken: De heks van Sier-kon-fleks, blz. 41 en 42.**

Bron: Tekst verwerken, 2000.

Lesduur: 40 minuten.Lesdoelen:

- Oefenen met een fantasietekst over een heks.
- Oefenen met het uitbeelden van een tekst.
- Oefenen met het tekenen van een tekst.
- Oefenen met het werken in viertallen en alleen.

LEES DE TEKST.LET OP! HEB JE ALLES WAT JE NIET WEET OPGEZOCHT?Opdracht 1: Na de tekst

(Analyseren/ Lichamelijk- kinesthetisch)

- ✓ Je gaat met zijn vieren de tekst uitbeelden. Eén iemand leest de tekst voor. De anderen spelen de figuren na uit de tekst. Het kan zijn dat je meer dan één rol aan moet nemen, omdat je met te weinig bent om alle rollen in te vullen. Deze opdracht mag niet langer dan 10 minuten duren.

Opdracht 2: Na de tekst

(Evalueren/ Inter- persoonlijk)

- ✓ Bespreek met elkaar of je het gedrag van de heks terecht vindt. In de tekst, regel 37, noemen ze het gedrag van de heks 'plagen'. Vind jij dat de heks plaagt? Deze opdracht mag niet langer dan 5 minuten duren.

Opdracht 3: Na de tekst

(Creëren/ Visueel- ruimtelijk)

- ✓ Ontwerp een tekening. Alles wat je gelezen hebt in de tekst teken je in de tekening. Als je klaar bent kun je de tekening inkleuren. Hiervoor krijg je 25 minuten.

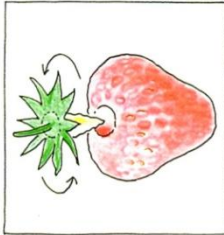
Les 6

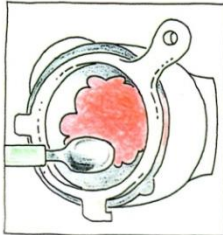
AARDBEIENCRÈME

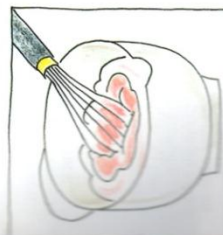

Maak een boodschappenlijstje.
 -Klaarzetten: 2 beslagkommen, keukenpapier, vork, lepel, zeef, kopje, garde en diep bord.
 -Weeg en meet alles wat je nodig hebt heel precies af.

Laat 2 blaadjes witte gelatine 5 minuten weken in een kom met veel koud water.
 -Spoel in een kom **250 g rijpe aardbeien** in koud water af. Dep ze met keukenpapier droog.
 -Houd 8 mooie kleine aardbeien, met groene kroontjes, apart.
 -Draai bij de overige aardbeien de groene kroontjes eruit.

-Prak in het diepe bord de aardbeien tot moes.
 -Roer er een **1/2 eetlepel citroensap** en **50 g suiker** door.
 -Doe de moes in de zeef en zet deze op een kom. Wrijf met de bolle kant van de lepel de moes door de zeef. Schraap de zeef aan de onderkant af.
 -Spoel het kopje om met heet water. Knijp de gelatineblaadjes heel goed uit en doe ze in het kopje. Giet er **1 eetlepel heet water** bij en roer tot de gelatine is opgelost. Roer de gelatine door de aardbeienmoes. Laat het afkoelen en lobbij (ietsje dik) worden.
 Klop **1/2 liter slagroom** met **15 g suiker** stijf. Klop het vooral niet te stijf, want dan verandert de slagroom in boterkorrels!
 0,125 g
Kroontje = het stadjie samen met het groene kroontje

-Roer er voorzichtig met de garde, maar zonder te kloppen, de lobbij wordende aardbeienmoes door.
 -Roer deze aardbeiencrème in schaalijes.
 Garneer ze met de apart gehouden aardbeien.

Les 7**Tekst verwerken: De oppas, bladzijde 31, 32 en 33.**

Bron: Tekst verwerken, 2000.

Lesduur: 40 minuten.Lesdoelen:

- Oefenen met een tekst over de oppas.
- Oefenen met het samenwerken in tweetallen en viertallen.
- Oefenen met het bedenken van voorwaarden en eisen.

LAAT HET BOEK DICT, DE JUF LEEST HET VERHAAL VOOR.Opdracht 1: Na het lezen

(Analyseren/ Visueel- ruimtelijk)

- ✓ Voor deze opdracht heb je **15 minuten!** Maak met zijn vieren één poster over heksen. Waar is een heks aan te herkennen? Hoe weet je dat? Waarvoor heeft een heks bijvoorbeeld een lange neus of een schelle stem, schrijf dat erbij. Waar komt een heks voor? Hoe weet je dat? Waarom? Enzovoort. Denk breed!

Opdracht 2: Na het lezen

(Evalueren/ Lichamelijk- kinesthetisch)

- ✓ Voor deze opdracht heb je **5 minuten bedenktijd** en **15 minuten uitwerktijd!** Bedenk met zijn vieren eisen voor een baan als oppasser, waaraan een oppasser moet voldoen (5 min.). Een tweetal werkt de eisen uit op de computer (15 min.).

Opdracht 3: Na het lezen

(Creëren/ Inter- persoonlijk)

- ✓ Voor deze opdracht heb je **5 minuten bedenktijd** en **15 minuten uitwerktijd!** Bedenk met zijn vieren een lijst met voorwaarden waaraan een clown moet voldoen (5 min.). Een tweetal werkt de voorwaarden uit op de computer (15 min.).

Les 8**Tekst verwerken: Verhuizen?, bladzijde 18 en 19.**

Bron: Tekst verwerken, 2000.

Lesduur: 30 minuten.Lesdoelen:

- Oefenen met een tekst over verhuizen.
- Oefenen met analyseren, evalueren en creëren.
- Oefenen met het individueel werken.

LEES HET VERHAAL.Opdracht 1: Na het lezen

(Analyseren/ Inter- persoonlijk)

- ✓ Leg uit wat de reden is van Attie's gedrag.

.....

.....

.....

Opdracht 2: Na het lezen

(Evalueren/ Lichamelijk- kinesthetisch)

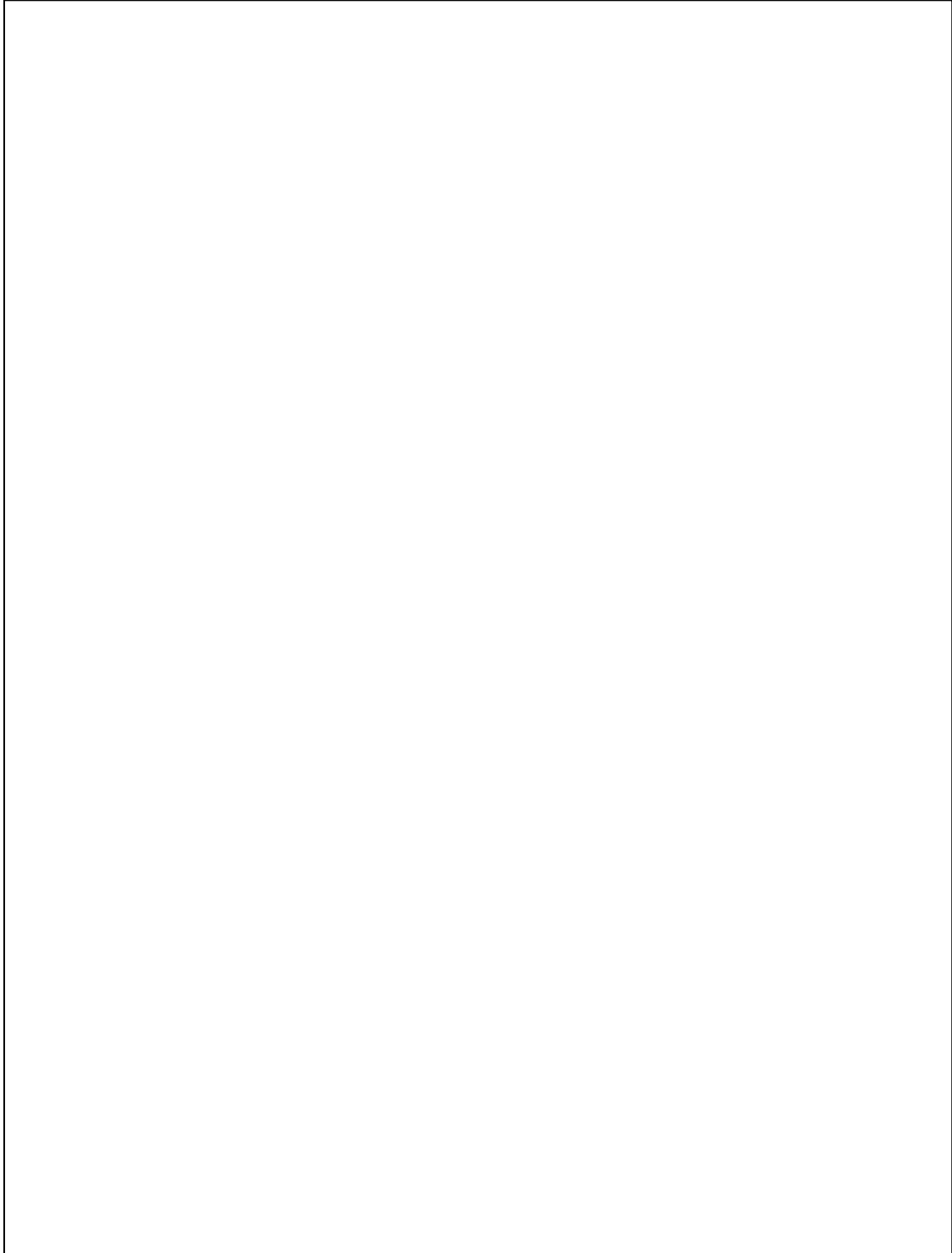
- ✓ Welke 'bewegingen' van Attie zorgden ervoor dat de mevrouw uit Rotterdam niet meer in het huis van Attie in Den Haag wilde wonen?

1.
2.
3.
4.
5.

Opdracht 3: Na het lezen

(Creëren/ Visueel- ruimtelijk)

- ✓ Ontwerp de tuin van het huis in Rotterdam, waar Attie waarschijnlijk ontzettend fijn in had kunnen spelen als ze niet zo vervelend had gedaan.

Bijlage 2: De toetsingslijst.**Naam:****Datum:**

Lieve leerling van groep 6,

Voor het onderzoek naar de begrijpend leeslessen, heb ik jouw hulp nodig. Zou je ieder woord hieronder een punt willen geven? Je moet daarbij denken aan hoe het gaat in de les.

Wat vind jij? Alvast bedankt voor het invullen!

Juf

Josina

Lesduur (Hoe lang we bezig zijn met de les.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Afwisseling in tekstsoorten (Bijvoorbeeld echt verhaal, fantasie verhaal, informatieve tekst, gedicht.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Afwisseling in samenwerken (Ook eens een ander tweetal vormen en taken blijven verdelen.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Afwisseling in werkvormen (Op verschillende manieren opdrachten uitvoeren.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Gebruik computers (Bijvoorbeeld opzoeken, typen, presentatie maken.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Leerzaamheid (Heb je iets geleerd uit de tekst/ uit wat je opgezocht hebt of door samenwerken?)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Actie tijdens de les (Bijvoorbeeld doen, opzoeken, bewegen, uitbeelden.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Creatief (Bijvoorbeeld tekenen, fantaseren/ zelf bedenken en maken.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Kleurrijk (Bijvoorbeeld kleurgebruik in boeken, inkleuren, marceren, arceren.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Spelend leren (Bijvoorbeeld door spelletjes te doen.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Gedrag van de leerkracht (Bijvoorbeeld uitleggen, positief, rustig, aanmoedigend, luisterend.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Bijlage 3: Het observatieschema.

De interpersoonlijke competentie van de onderzoeker.

Functie van de deelnemer:

Datum:

Hoe vaak komt de indicator voor tijdens het gefilmde? Zet treepjes in het vak eronder.

De onderzoeker biedt een veilig klimaat.

De (hoog)begaafde leerlingen stellen vragen aan de onderzoeker.

--

De (hoog)begaafde leerlingen geven plus- en verbeterpunten aan met betrekking tot de aangeboden lesstof.

--

De (hoog)begaafde leerlingen geven plus- en verbeterpunten aan met betrekking tot het handelen van de leerkracht.

--

De onderzoeker stimuleert het communiceren.

De (hoog)begaafde leerlingen communiceren onderling.

--

De (hoog)begaafde leerlingen communiceren met de onderzoeker, waarbij de onderzoeker de (hoog)begaafde leerlingen stimuleert om zelfstandig te handelen.

--

De onderzoeker gaat in op diversiteit.

De onderzoeker laat zien dat de aangeboden lesstof ruimte biedt voor uitdaging.

Uitdaging is het aanbieden van samenwerken en een digitale, leerzame, spelende, actieve, kleurrijke, creatieve, afwisselende leeromgeving.

Hoe doet de juf het?

Naam:

Datum:

Hoe vaak laten de kinderen en de juf het gedrag zien? Zet streepjes in de vakken.

De juf biedt een veilig klimaat.

De kinderen stellen vragen aan de juf.

De kinderen geven plus- en verbeterpunten aan met betrekking tot de opdrachten.

De kinderen geven plus- en verbeterpunten aan met betrekking tot het handelen van de juf.

De juf stimuleert het in gesprek gaan.

De kinderen overleggen met elkaar.

De kinderen overleggen met de juf, waarbij de juf de kinderen aanmoedigt zelfstandig te handelen.

De juf gaat in op verschillen in kinderen.

De juf laat zien dat de opdrachten ruimte maken voor uitdaging.

Uitdaging is het aanbieden van samenwerken en een digitale, leerzame, spelende, actieve, kleurrijke, creatieve, afwisselende leeromgeving.

--

Bijlage 4: Integratiematrix Bloom en Gardner (2002).

Integratie Matrix

Thema: _____

elvragen: _____

Taxonomie van Bloom → Meervoudige intelligentie van Gardner ↓	Onthouden	Begrijpen	Toepassen	Analyseren	Evalueren	Creëren
Verbaal-linguïstisch gedicht, debat, vertelling, optel, checklist, verslag	- Maak een lijst van ... - Beschrijf 10 feiten over ... - Wat is de betekenis van/geef een definitie van ... - Schrijf in eigen woorden ... - Maak een samenvatting van ... - Maak een lijst van benodigdheden voor ... - Wat is waar niet/waar over ...	- Leg uit op welke manier ... - Bespreek ... - Voer een debat over ... - Herschrijf in eigen woorden ... - Verklaar de oorzaak/gevolgrelatie van ... - Wat samen wat je weet over ... in één A4'tje - Beschrijf een duidelijk voorbeeld van ...	- Dien een aanvraag in voor ... - Schrijf een reclamepostje voor ... - Schrijf een briefkaart of een brief aan personen uit een boek of aan een beroemd iemand. - Schrijf een krantenbericht over ...	- Leg uit wat wordt bedoeld met ... (abstracte begrippen als trouw, talent, samenwerking, rede(n)). - Analyseer de redenen voor ... - Vergelijk en zoek verschillen tussen ... (genre /variaties / verhalen/ reacties/ houdingen/overtuigingen/ theorieën).	- Welke oplossing is het meest efficiënt voor ...? (verklare je keuze) - Houdd een debat over de 'voors' en 'tegens' m.b.t. ... - Kies de vijf belangrijkste vragen om ... te onderzoeken. - Schrijf aanbevelingen voor ...	- Bedenk een strategie voor ... - Maak een ongebruikelijk ... - Schrijf een dialoog tussen een levend en een levenloos voorwerp. - Bedenk argumenten om mensen over te halen om ... - Schrijf een optel om te overtuigen m.b.t. ... - Verzin limicks over ...
Visueel-ruimtelijk tekening, model, poster, foto, storyboard, bordspel	- Gebruik kaarten om ... - Maak een grafiek om te laten zien hoe ... - Maak een tekening van ... - Maak een boek/prentenboek/ collage/muurwerk/poster om te laten zien wat je weet over ... - Illustrer de belangrijkste ideeën over ... in verhaalkom. - Maak een mindmap over ...	- Gebruik markertiften om ... te classificeren. - Gebruik materialen als beeldende metafoor om te laten zien dat ... - Wat samen wat je weet over ... in een mindmap/schets/kartuur. - Geef een visueel voorbeeld van ...	- Maak een boek /prentenboek/ collage/muurwerk/poster wat je weet over ... - Maak een stripverhaal over de belangrijkste ideeën m.b.t. ... - Demonstreer aan de hand van zelfgemaakte foto's wat je hebt geleerd over ... - Ontwerp pictogrammen om ... makkelijker te begrijpen.	- Analyseer waarom ... - Maak een mindmap om verschillen/overeenkomsten te tonen over ... - Op welke andere manieren kan/kannen ...? - Maak een stroomdiagram om te laten zien ... (wikiduid vraagstuk/sociaal vraagstuk/een verhaal) ...	- Ontwikkel criteria voor het beoordelen van een boekomslag, een PowerPoint presentatie, pictogrammen, websites, etc. - Vergelijk de voor- en nadelen van visuele ondersteuning bij ... - Welke vorm van visuele ondersteuning is het meest nuttig/ zinvol/wenselijk bij ... en waarom?	- Ontwerp een innovatieve webpagina. - Teken ... opnieuw om ... te verbeteren. - Maak een nieuw bordspel over ... - Teken een nieuwe strip cartoon/ boekomslag/computeranimatie bij ... - Ontwikkel een beeldende metafoor die ... tot uitdrukking laat komen.
Logisch-mathematisch grafiek, schets, tijdboek, tabel, schema, kriziek	- Benoem hoeveel ...? - Maak een grafiek over ... - Construeer een tijdlijn met informatie over ... - Gebruik logische, te verklaren stappen m.b.t. ... - Verhaal patronen van ... - Formuleer de formule voor ... - Stel een lijst van feiten op over ...	- Beschrijf in duidelijke logische stappen hoe te ... - Zoek eenvoudige patronen ... - Laat zien in een grafiek/tabel wat je weet over ... - Werk de voorstellen van een ... uit voor verschillende doeleinden. - Bespreek d.d.h.v. een uitzending van ... julle mening over ... - Onderscheid de verschillen tussen (bijv. haarkleur, ogen) in je klas, maak een fototentoonstelling.	- Maak een stroomdiagram over ... - Vul een matrix in over ... (met wikiduid bewijzingen zoals oppervlaktetemperatuur, wortels, kwadraten, tafels ...) - Illustrer aan de hand van een schematische tekening de werking van ... (bijv. motor, brandstof, etc.)	- Onderzoek ... - Analyseer de redenen/argumenten voor ... - Wat als ...? - Speel 20Q m.b.t. ... kijk voor een voorbeeld op http://www.20q.nl/ - Voer een experiment uit om te veronderstellen te bewijzen. - Onderscheid ... van ... (bijv. het/mening, gebod/waarden). - Leg uit in een tabel hoe ...	- Maak een lijst met oplossingen m.b.t. ... van meest naar minst effectief. Geef argumenten voor je keuze. - Geef vanuit verschillende standpunten veranderingen voor de mening over ... - Beargumenteer het besluit om ... (bijv. een land binnen te vallen, van baan te veranderen)	- Ontwikkel criteria om te beoordelen of ... - Ontwerp een beter experiment m.b.t. ... - Formuleer schattingen voor ... - Herschrijf een code/betekenis van een nieuwe code voor ... - Ontwerp een woordenmatrix of woordenboek voor creatieve schrijfoefeningen ...
Naturalistisch verzamel, classificatie, oplossing, tentoonstelling, observatie, onderzoek, voorspelling, simulatie, identificatie	- Beschrijf nauwkeurig de eigenschappen van ... - Maak een tekening van ... en benoem alle afzonderlijke delen. - Maak een woordenboek van begrippen die horen bij ... - Identificeer 5 ... - Verzamel 10 ... en geef daarbij de vindplaats aan.	- Beschrijf de verschillende groeistadia van ... - Voorspel wat er zal gebeuren als ... - Werk de voorstellen van een ... uit voor verschillende doeleinden. - Bespreek d.d.h.v. een uitzending van ... julle mening over ... - Onderscheid de verschillen tussen (bijv. haarkleur, ogen) in je klas, maak een fototentoonstelling.	- Onderzoek of ... beter leeft in ... dan in ... - Verander de leefomstandigheden van ... en maak een beschrijving van je observaties. - Classificeer verschillende soorten (bijv. afval, energiebronnen) op schade/risico/omstandigheden. - Voorspel wat er over 10 jaar anders is aan ...	- Vergelijk een ... met een plant. Maak een vendigam om verschillen en overeenkomsten weer te geven. - Selecteer verschillende soorten ... en leg uit hoe ze ze zou willen ordenen en waarom? - Bedenk een theorie waarin je verklaart waarom ... zijn uitgestorven. - Voorspel hoe we nu zouden leven als ... er nog zouden zijn.	- Verzamel verschillende soorten van ... - Observeer de ontwikkeling van ... (bijv. een ei, een pop ...) - Stel je voor dat je een reis gaat maken naar ... bereid de reis voor en bedenk onderzoeks vragen ... - Maak een tentoonstelling van de ... uit je omgeving. - Identificeer aan de hand van een zoekkaart deze ...	- Schrijf een artikel voor in de krant waarin je beschrijft waar en wanneer je de resten hebt gevonden van ... - Maak een tekening hoe ... er waarschijnlijk heeft uitgezien. - Organiseer een 'speciale ...' show. Welke soorten/soorten ... ga je (laten) tentoonstellen? - Ontwerp een flyer om de ... show aan te kondigen.
Muzikaal-ritmisch lied, rap, songtekst, compositie, jingle, slogan, melodie	- Zing drie liedjes die je kent over ... - Leer een nieuwe liedje over ... - Vertaal ... in klappen op een maatsoort (bijv. namen/de tafels/ breuken) - Identificeer de instrumenten die in deze muziek zijn gebruikt. - Benoem de geluiden die je hoort als ...	- Leg uit met behulp van ... (bijv. ritme, liedje, muziekstuk). - Maak met behulp van ... (bijv. een rap/lede/canon/leus/yell) een samenvatting van ... (bijv. een krantenartikel/boek).	- Verzin een tekst op je favoriete song met informatie over ... - Verzin een ritme/rap/rjm om ... te onthouden. - Componeer een begeleidingsmelodie bij een verhaal/advertentie/film ...	- Analyseer de redenen voor ... - Maak een diettagend van je school met daarop de verschillende bronnen van mogelijke geluidsoverlast. - Onderzoek dit probleem en presenter je bevindingen in verschillende liedjes, rjm of rap. - Zoek overeenkomsten en verschillen in verschillende muziekstijlen in films, reclame, het nieuws en soap ...	- Wel is de beste presentatie/uitvoering van ... en leg uit waarom? - Schrijf een recensie over een muziekuitvoering als je een beroemde muzikant zou zijn ... - Welke van de drie volgende ... (protest songs, reclame/jingles) is het meest effectief? Beargumenteer je keuze.	- Bedenk jingles/leedjes/rjm/rap om anderen ... (bijv. ezelbruggetjes voor feitenkennis, formules) te helpen onthouden. - Verzin originele achtergrondmuziek voor ... - Herschrijf een bekend liedje en voeg iets toe/laet iets weg/ verander ...
Lichamelijk-kinesthetisch rollenspel, sketch, pantomime, dans, uitvinding, laboratorium, improvisatie, prototype	- Verklaar hoe ... gebeurt. - Initieer de bewegingen van ... - Bedenk een act om te tonen hoe een (bijv. een motor; een stroomkring; een computer ...) werkt. - Beeld ... (bijv. titel van een boek, karakter, film, spreekwoord, gezegde) uit.	- Gebruik pictogrammen om uit te leggen hoe ... - Gebruik gebaren om ... (bv. nerveus, vriendelijk, etc.) uit te leggen. - Leg uit in een rollenspel, drama, gebarentaal wat je weet over ...	- Demonstreer in een rap/dans/pantomime jouw ideeën over ... - Maak een model/prototype van ... - Maak een diavoorstelling/ fotopresentatie van ... - Beeld op het schoolplein een ... (bijv. spacetheater, onderzees) uit op ware grootte.	- Onderzoek hoe de verschillende onderdelen samenwerken in ... - Vergelijk de bewegingen van ... - Classificeer de bewegingen van ... - leg de eigenschappen waarop je hebt ingedeeld uit. - Op hoeveel verschillende manieren kan ...? - Onderzoek het gedrag van ... en presenter je bevindingen in een mime/speel/schets.	- Bedenk elken voor een baan als ... (lymneraar, coach/trainer)? Welke sollicitant zou jij wel of juist niet aanmerken? Leg uit waarom ... - Welke van de ... (trainingsprogramma's, bewegingen, adviezen) voldeden het best aan de behoeften van ... (doelgroep). - Besluit welke de beste ... (demonstratie, presentatie) was, maak een lijst met beoordelingscriteria.	- Maak een ongebruikelijk ... - Creëer een tableau vivant over ... - Ontwerp een voorwerp (bijv. speekje, gereedschap, hulpmiddel) om te ... - Ontwikkel een lijst van criteria voor ... - Bedenk in teams van (4/5/6) leerlingen een rollenspel om te laten zien hoe ... (een leerstraal, fotoanalyse, etc.) werkt.
Intra-persoonlijk tijdschrift, logboek, doelstelling, overtuiging, zelfbeoordeling, droom	- Wat is je standpunt over ...? - Op welke manier lijk jij op ...? - Maak een lijst van je sterke punten en zwakheden ... - Schrijf je eigen droomCV ... - Beschrijf je persoonlijke ervaringen/gevoel bij ... - Wat zijn je persoonlijke doelen voor/met betrekking tot ...?	- Leg uit waarom jij geloofd dat ...? - Als jij ... zou zijn, hoe zou je ... (probleem) dan oplossen? - Geef een samenvatting van je eigen ervaringen m.b.t. ... (bijv. het wisselen van de seizoenen, het schrijven van een boek ...).	- Teken een tijdlijn van je eigen dag/jaar/levenloopp. - Oefen in gedachten een bepaalde vaardigheid, voer het daarna uit. - Bedenk een plan om doelen om te zetten in plannen van aankomst. - Als je ... zou ontmoeten, welke vijf vragen zou je hem/haar den zeker willen stellen?	- Onderzoek alle factoren die jou zouden kunnen beïnvloeden bij ... - Analyseer de denkstapen die je gebruikt bij ... (verschillende situaties/problemen). - Ontwikkel een 'procesportfolio' dat laat zien op welke manier jij vijf verschillende leertaken ... - Houdd in een notitieboekje jouw reacties bij op ...	- Evalueer het succes van je persoonlijke doelen ... - Welke periode van je leven was het meest ... (uitdagend, plezierig, opwindend...)? Leg uit waarom. - Rangschik je persoonlijke eigenschappen van sterfte naar zwakte.	- Ontwikkel een persoonlijk actiepian om te ... - Hoe zou jij het ingewikkelde probleem van ... willen oplossen? - Laat je door ... uitdagen om je mening ... te veranderen over ... - Hoe kun je ... verbeteren bij jezelf? - Werk je eigen ... (carrièreplan, schoolloopbaan etc.) uit voor de komende jaren.
Inter-persoonlijk discussie, gesprek, groepsactiviteit, interview, standpunt bepalen, rondtafelconferentie	- Werk samen in een groepje van (2/3/4) en laat een hoe je ... - Vertel een klagenoot tien feiten die jij weet over ... - Speel een kaartspeel/bordspel/ quiz over ...	- Leg de gevoelens uit van ... - Bedenk eenvoudige problemen/opgaven m.b.t. ... (wetkunde, wetenschap, sociale of maatschappelijke onderwerpen) ... en laat die oplossen door anderen. - Vat in een groepspresentatie samen wat jullie weten over ... (bijv. vrede/de waterkringloop, etc.)	- Doe alsof je ... (bijv. een beroemd persoon) bent en laat je interviewen door de klas. - Voer in de klas een onderzoek uit naar ... - Signaleer een sociaal probleem in je omgeving, verander de omstandigheden zo, dat je een plan kunt bedenken om het op te lossen.	- Leg uit wat de reden zijn voor ... - Analyseer een item/onderwerp waar iedereen over praat vanuit tenminste twee verschillende standpunten. - Onderzoek de behoeften van ... - Hoe zou ... (een groep, organisatie, team, familie, etc.) reageren op ...? - Analyseer de gevoelens van ... tijdens ...	- Welke van twee ... voor ... zou het best zijn? - Speel spelen die door andere leerlingen zijn bedacht/ ontworpen, geef positieve suggesties voor verbeteringen. - Welk stadium uit het leven van (bv. Gandhi) was het meest ... (uitdagend, amusant, spannend).	- Bedenk uitdagende spelen voor een groep om ... - Ontwikkel sleutelvragen/ stellingen voor een discussiegroep over ... - Bedenk een lijst met voorwaarden voor ... - Formuleer in een team een oplossing voor ... - Plan een campagne om mensen te overtuigen van ...

Vrij vertaald en aangepast door Jannet Bredijk uit: Differentiating Instruction in the Regular Classroom: How to Reach and Teach All Learners, Grades 3-12 by Diane Heacox, Minneapolis 2002.